N°. 40. Donderdag 3 October 1907. 7de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers.	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel.	f 0.15
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0 10

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat.**
Voor **Advertentiën** tot de Drukkerij »LUCTOR & EMERGO«, **AMALIA VAN SOLMSSTRAAT** Telefoon **4424**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.- 's jaars, (voor Indie en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éèns schenken van f 100, zijn donateur(trice)

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Een Studie-Vereeniging.

Te Paramaribo is onlangs een studie-vereeniging opgericht ,onder den naam van »MINERVA,« welke zich, volgens artikel 3 der statuten ten doel stelt; »om aan jongelieden van bijzondere begaafdheid en die tot onvermogende familiën behooren, de gelegenheid te verschaffen, in de richting, waarin zij dat wenschen, hun studiën voort te zetten.«

Deze statuten werden de presidente van »Oost en West« dezer dagen ter hand gesteld door een belangstellend Hagenaar, die er haar over kwam spreken, omdat hij vond, dat het op den weg onzer Vereeniging zou liggen zich het lot dezer jeugdige Surinaamsche zuster aan te trekken. De presidente deelde deze meening, zich verheugende over deze uiting van opgewekt gemeenschapsleven in de Paramaribosche maatschappij. Ook het dagelijksch bestuur van »Oost en West«, waar zij het in de vergadering ter tafel bracht, was het hiermee eens, hoewel betreurende, dat de kas onzer vereeniging thans helaas nog niet toelaat financieele hulp in deze te verleenen. Op onzen moreelen steun daarentegen kan »Minerva« in alle opzichten, waarbij zij deze mocht noodig hebben, ten volle rekenen.

Gaarne willen wij anderen opwekken om ook geldelijk het loffelijk streven van Minerva te bevorderen. De kosten van het lidmaatschap bedragen *f* 30 's jaars, volgens het artikel 21 van haar huishoudelijk reglement, dat echter ten slotte zegt: »Donateurs zijn allen, die een kleiner bedrag storten.«

Iedere gift, hoe klein ook, zal zeker het bestuur, bestaande uit de heeren: *A. B. Bueno*, voorzitter, *C. R. Frowein*, ondervoorzitter, *J. A. Faverey*, penningmeester, *P. A. May*, secretaris, *Doyer*, *J. A. Polak* en *F. W. Hensen*, commissarissen, hartelijk welkom zijn, als een bewijs van belangstelling niet alleen, maar ook: »vele kleintjes maken een groote.«

Als wij »Minerva« een goeden raad mogen geven, dan zou het zijn, om in den Haag of Amsterdam een Commissie of Afdeeling te vormen van een drie- of vijftal oud-Surinamers, die genoeg voor het schoone doel voelen om zich hier met hart en ziel aan de behartiging er van te wijden. Als deze zich bij »Oost en West« aan zou willen sluiten, zal zij ons van harte welkom zijn. Met vereende krachten kunnen wij dan de belangen der nieuwe zoo nuttige studie-vereeniging bevorderen:

Eendracht maakt macht.

Nog eens nederlandsche koloniaalcritici.

Daar was eens een huis gebouwd en velen stonden er naar te kijken, die bij dien bouw geinteresseerd waren. Op zekeren dag bleek dat er fouten daarbij waren begaan — dat kan den knapsten architect overkomen, getuigen de Westerviaduct en Beurs te Amsterdam en in het buitenland de Victoria Memorial Hall te Calcutta b.v. — de muren vertoonden scheuren, weet ik al wat meer.

En de velen, die er om heen stonden, begonnen te praten — dat helpt! Die had het over den bouwmeester, de ander over de metselspecie, een derde weer over het fundument, nog één riep om een nieuw zwaar dak, het oude bespottend. en allen trokken ze veel-gehoor, want ze scholden en keven en dat trekt altijd.

Daar riep de bouwmeester:

„Wat staan jelui daar te leuteren en te hannessen. Helpt 'n handje, brengt schoren aan of de boel zakt in mekaar."

En daar begon 't lieve leventje eerst recht. Er bleef geen stuk heel van den bouwmeester, z'n heele doopceel werd gelicht, en niemand, die naar den roepende luisterde, allen zich verkneuterend, hoe leuk en flink den man de „waarheid" onder den neus werd gewreven.

En weer riep de bouwmeester, en keerde zich tot een, die vooraan in de rij der schreeuwers stond:

„'t Is toch ook jouw huis? Help dan toch!"

Maar die aldus toegesproken werd, stak de handen in den zak· „Ik ben bij meer huizen geinteresseerd", en keerde zich af.

Terwijl nu de anderen, na deze „kloeke houding" met daverend gejuich te hebben begroet, hun spel weder voortzetten en, baldadig geworden, de ruiten van het eigen gebouw begonnen in te gooien, werden op de herhaalde roepstem van den bouwmeester stemmen luid, eerst zacht, dan dringender:

„De man heeft gelijk. Eerst den boel gestut en dan verder gezien."

Zij, die daar in de voorste rijen stonden, zich bedwelmend aan eigen rhetorica, sloegen eerst al heel weinig acht op die stemmen, die in het algemeen gejank als flauwe disonnanten klonken doch ten slotte meerderend en aanzwellend tot zelfs het zwijmeldronken, geavanceerde troepje troffen. Wat was dat? Men waagde het.....?

Na het eerste oogenblik van consternatie over zulke vermetelheid, raakten de tongen weer los, en met de zulken lieden eigen logica klonk op schamperen toon uit hun mond:

„Hoort me nou zulke jabroers eens aan. Die durven nog zoo'n prularchitect gelijk geven. Wel ja! Ik zou zeggen dat het 'n prachtgebouw was," dit op lijzighatelijken toon tot hen, die daar „waagden" te spreken en daarna weer tot de omstanders „Hooren jelui wel? Die durven nog waarachtig beweren, dat er niets aan het gebouw mankeert. En kijk me daar die scheuren eens en die kapotte ruiten." Tegelijk rinkelde weer een ruit uit de voegen, getroffen door een steen, door een in deze kunst vaardige hand geslingerd.

Als veelal bleef ook hier het gelijk aan den kant der grootste schreeuwers. Men zag het onheil niet, dat dezen zelven aanrichtten en geloofde werkelijk aan een poging om recht te maken wat krom was, verbluft door eene logica, voor sommigen de vlag, die leugentaal moet dekken.

En het slot van de historie?

'n Hevig gekraak en met donderend geraas stort het gebouw ineen, dat bij tijdige hulp nog ware te redden geweest om er iets goeds van te maken, nu tot puin verworden, dank zij „den impuls om werkelijk iets tot stand te brengen", sprekende uit het gelamenteer over wat had kunnen en moeten zijn, uit de invectieven den bouwmeester èn zijne helpers èn zijn werk toegesnauwd, afhoudende hen, die nog tot handelen geneigd waren doch zich onverschillig, ja onwillig afkeerden bij zoo'n „rotte boel?"

Impuls om werkelijk iets tot stand stand te brengen! Ja, het staat zoowaar in een artikel van Blanda in de C o n t r o l e u r, waarin schrijver dezes om zijn meeningsverschil met dien bekwamen, onderhoudenden causeur in zake de manier om belangstelling te wekken voor den kolonialen arbeid à fatre wordt genomen. Die impuls zou volgens B. ontbreken bij hen, die den raad geven om nu toch eindelijk dat gelamenteer en die jeremiades te staken en de menschen tot aanpakken aan te sporen, o p t e w e k k e n, doch moeten worden gezocht bij de pessimisten, waartoe hij zich niet zonder reden rekent te behooren, die „dat alles anders willen hebben en daarvoor rond voor de vuist uitkomen."

Impuls om werkelijk iets tot stand te brengen?

Inkrimping van het koloniaal bezit, bepleit op grond van beweerde, onzes inziens door niets, in vergelijking met den kolonialen arbeid van andere natiën gestaafde onmacht. De „futloosheid", die B. zoo dikwerf zijnen landgenooten verwijt, moet ze niet veeleer gezocht worden bij hen, die zelven met die eigenschap behept, de beteekenis van het woord zoo langzamerhand uit het oog verloren?

Impuls om werkelijk iets tot stand te brengen?

Heden, wanneer hier of daar in de uitgestrekte bezittingen een inlandsch potentaatje zijn onderdanen knevelt, er levende toortsen van maakt, verontwaardigd uit te roepen: „En dat geschiedt onder Neerlands vlag," maar als men zich straks opmaakt daar aan een einde te maken, Nederland zijn „imperialisme" voor de voeten te werpen, moet dat een impuls heeten om „werkelijk iets tot stand te brengen?" Of de noodzakelijkheid van koloniën te erkennen, de onwaarschijnlijkheid om zonder geweld barbaarsche stammen tot rede te brengen, en toch elk geweld af te keuren?

Impuls om werkelijk iets tot stand te brengen?

De noodzakelijkheid te erkennen van de medewerking van het kapitaal om de koloniën tot ontwikkeling te brengen, maar als daar op Sumatra in te voren onbewoonde of nagenoeg onbewoonde streken een bloeiende tabakscultuur ontstaat, in streken, waar slechts kaaiman en tijger huisden, eene krachtige petroleum-industrie in het leven wordt geroepen, den ondernemers het „uitzuigen" van den inlander, die er niet was, te verwijten, is dat een impuls om iets tot stand te brengen?

Impuls om werkelijk iets tot stand te brengen?

Neerland's plicht om Indië bij te staan te erkennen en een der krachtigste motieven om het land tot de vervulling van dien plicht te bewegen, het groote belang bij de handhaving van het Koloniaal bezit, eenvoudig weg te cijferen, het ten minste eene hoogst

ondergeschikte plaats toe te kennen, is dat soms een impuls?

Moeten we nog verder gaan om de tegenstrijdigheden te belichten, waardoor de lieden, tot wier kampvechter Blanda zich opwerpt, uitblinken, tegenstrijdigheden, die wanneer ze om zich grepen de onmogelijkheid zouden bewerken om iets tot stand te brengen?

Zeker, de groote lijnen, waarlangs de voor Indië noodige verbeteringen moeten worden verkregen, worden niet vergeten, doch zeker om niet te „zeurig" te worden, schijnt het veeleer doel te zijn, zich aan de onvolmaaktheden van nu te vergasten dan op te wekken tot krachtigen arbeid ter verbetering. Het verwijlen bij misstanden en misstandjes, die mijns inziens verdwijnen moeten en des te eerder verdwijnen zullen, wanneer men slechts de toekomst voor oogen houdt, maakt evenwel het fort uit van deze lieden, slachtoffers mijns inziens van een nuttig boek, dat goede diensten bewezen heeft, maar waarvan de lectuur blijkbaar velen te machtig is, zoodat ze zich zooveel Havelaars wanen en de wereld van Droogstoppels en Slijmerings vervuld, waartegen het hunne roeping is te velde te trekken. Och, armen! Ze willen, ze kunnen niet zien! Ze zweren bij hun Havelaar, hun bijbel, hun boek der wijsheid, waaruit ze putten.

Zoo ook Blanda, die nog steeds den Javaan van honger en ellende laat omkomen, waarom dan ook de bevolking op Java in veertig jaren tijds verdubbelt, terwijl wij er hier in Nederland zeventig jaren over doen; die nog steeds koffie laat verbouwen voor den honger in Europa, die handel heet; die niets ziet van hetgeen sedert van Asch van Wijks ministerschap in het belang van Indië werd verkregen, voor wien het in Indië nog steeds een „belabberde boel" is en blijft.

Ik kan de opmerking niet weerhouden, dat hoezeer in Indië nog veel, zeer veel te verbeteren valt, het in sommiger hoofd en geest nog veel „belabberder" moet uitzien dan daar, zoodat, gelijk ik reeds eenmaal opmerkte, met dezen te redeneeren eigenlijk een hopeloos beginnen is.

Het liefste zou men in het belang van Indië zoowel als van Nederland met aanhaling van een hun bekend, eenigszins gewijzigd citaat kunnen zeggen: „stikt in critiek en verdwijnt", maar helaas! het zijn geen scheppingen eener fantasie maar levende wezens, denkende daarbij waarachtig ook nog, heusch!

Overigens sluit ik mij gaarne bij de hulde aan, door Blanda, hoezeer ook ten mijnen koste, gebracht aan mijn ouden leider en jarenlangen medewerker aan dit blad, wijlen den kolonel van Zuijlen, en het is zeker niet in de laatste plaats de eerbied voor diens nagedachtenis, die mij noopt het doel onzer Vereeniging en het motto van dit blad hoog te houden tegenover hen, die zich geavanceerden heeten en ook werkelijk in de voorste rijen staan — om af te breken doch niet op te bouwen.

M. A. van HEEKEREN.

KOLONIALE PRAATJES.

(Aangeboden).

Hoe komt nu de heer van Kol aan dat cijfer van 15 à 16 millioen aan arbeidsloonen, overigens in onzen tijd van werkeloosheid geen peuleschilletje om het zoo maar weg te willen werpen, dat volgens hem alleen in het gedrang zou raken bij eventueel verlies der koloniën?

Hij gaat verschillende bedrijven na, welke bij den goederenruil kunnen zijn geïnteresseerd, en kent deze vrijwel willekeurig, die 20, gene 5, andere weer 14 percent en zoo meer belang in de koloniën toe, en komt dan tot de slotsom dat 2, 3 percent van de, in ons land eenig beroep uitoefenende personen belang hebben bij het koloniaal bezit en hiervan omstreeks 30,000 kunnen geacht worden tot den arbeidersstand te behooren.

Het schijnt haast onnoodig te wezen tegen zulke «logica» het een en ander aan te voeren, maar toch blijkt het noodzakelijk dit «nieuwe gezichtspunt" van nabij in het oog te vatten.

Om ons tot een enkel voorbeeld te bepalen.

Zooals een ieder weet is er nagenoeg geen enkele stoomwerktuigenfabriek, geen enkele katoen-, of aardewerkfabriek in ons land, die niet voor den export naar Oost-Indië werkt en waar voor die betreffende industrieën de uitvoer naar die kolonie respectievelijk het twee-vijfde, ruim 30 percent en het één derde van den totalen uitvoer der producten bedraagt, moet naar onze meening gezegd worden, dat het *geheel* bij dien uitvoer een werkelijk groot belang heeft.

Niet zoo de heer van Kol, die aan die bedrijven in verband ook met binnenlandschen afzet een zeker belangen-percentage toekent, laten we zeggen *n*, en nu redeneert: die industrie heeft *n* percent belang bij het koloniaal bezit, *dus* hebben slechts het *n*de deel der betrokken personen daarbij belang.

Zonder econoom te zijn — maar 'n eenvoudige «praatjesmaker» — zegt ons gezond verstand ons toch, dat zulke redeneering kant noch wal raakt. Wanneer de twentsche textiel-industrie hare indische clientèle zou verliezen, zou dit verlies niet enkele fabrieken treffen, maar de geheele industrie en het geheele heir van arbeiders, waar toch slechts, tengevolge van inrichting, machinerieën enz., het bedrijf tot zijn volle capaciteit opgevoerd, loonend kan zijn.

Een ander voorbeeld.

Dat de heer van Kol in dezen tijd, nu Paketvaart, Nederland, Java—China—Japan-lijn, en Lloyd onze scheepsbouwwerven geregeld werk te doen geven, en duizenden arbeiders werk verschaffen, zich eens terugdenke in den tijd toen een engelsche Indische Stoomvaart-Maatschappij, wij vermeenen *alle*, Lloyd en Nederland vele harer schepen in Engeland lieten bouwen — hoe was het toen met onzen scheepsbouw gesteld, en hoe zou het nu met die industrie gesteld zijn, wanneer die geregelde bestellingen eens ophielden? De geheele industrie zou daarvan den terugslag ondervinden en weken, maandenlange werkeloosheid van het heele arbeiderspersoneel daarvan het gevolg zijn.

Geen kleedingmagazijn, dat zich ook niet met de levering van oost- en west-indische uitrustingen belast, geen sigarenfabriek, geen fabriek van verduurzaamde levensmiddelen, die ook niet met den export naar Indië werken. En zoo meer.

Al die takken van vaderlandsche nijverheid in hun *geheel* zijn dus bij het koloniaal bezit, dat hun dien afzet waarborgt, geïnteresseerd, en nu moge den heer van Kol het bedrag van 70 millioenen gering toeschijnen, waar dit voor ons kleine Nederland met zijn vijf millioen inwoners hetzelfde vertegenwoordigt als meer dan de helft van den totalen uitvoer van Oostenrijk-Hongarije voor zijn 45 millioen, en 150 percent van den totalen uitvoer van Japan voor zijn 46 millioen inwoners, daar komt het ons *een schuldig spelen* voor met de belangen der industrie en die der daaraan verbonden arbeiders, om die door bevordering der Kolonial-müdigkeit in de waagschaal te stellen.

Dit wat betreft onzen uitvoer naar de koloniën waarbij nog op te merken valt, dat voor het vervoer naar de havens van inscheping niet weder een zeker percentage van het verkeerswezen, maar heel het spoorwegnet daarvan profijt trekt. Dat de heer van Kol eens bij de spoorwegdirectiën informeere of het voor haar weinig zou beteekenen of zij voor een 70 millioen meer of minder aan goederen zouden hebben te vervoeren.

En nu wat den invoer betreft. Naast het belang, hier werkelijk weggelegd voor een deel slechts der nederlandsche scheepvaart, ook bij den uitvoer betrokken, is dat der arbeiders bij opslag, vervoer enzoovoort dier koloniale producten zeker weer niet te onderschatten, waar die invoer voor vele producten markten in het leven roept, voor vele ook industrieën en bedrijven in het moederland voedt. Dat er onder die bedrijven zijn, als b.v. bank- en credietwezen, die niet of slechts ten deele bij de transactiën met de koloniën zijn betrokken, is duidelijk maar toch ook zou zelfs hier, tengevolge juist van ons credietwezen, de ondergang onzer koloniale instellingen niet nalaten zijn terugslag op het geheel te doen gevoelen.

Ons niet aan cijfers wagende meenen we toch te mogen concludeeren tot een schromelijke onderschatting, door den heer van Kol, van het aantal arbeiders, dat rechtstreeks bij het koloniaal bezit is geïnteresseerd. Rechtstreeks, zeggen wij, want ook middellijk zijn nog tal van arbeiders, behoorende b.v. tot de, door den heer v. K. eenvoudig weggecijferde bedrijven, als landbouw en bouwvakken daarbij betrokken.

Onze transactiën met de koloniën brengen tot algemeene welvaart bij, waaruit ook de beide genoemde bedrijven hun voordeel putten, terwijl de millioenen, die jaarlijks uit Indië in ons land stromen, het bestaan van verschillende Indiër-kolonies in ons midden ook het hunne daartoe bijdragen. De heer v. K. vergat eenvoudig de eigenschap van het geld, dat het rolt. Evenals de arbeider zijn geld opstrijkt niet om het op te slikken, maar ook om het uit te geven, en daarvan weer andere arbeiders te doen leven, elke tak van nijverheid uit zijn bedrijfsonkosten niet alleen de eigen arbeiders maar ook andere industrieën en bedrijven en de daarbij betrokken arbeiders voedt, zoo gaat ook het indische goud hier in de gemeenschap rond, o. a. den nijvere meê in staat stellend zijn magazijn te verfraaien en vergrooten, waaraan metselaar en timmerman weer wat verdienen zich betere machines en werktuigen te verschaffen, waardoor weer werk aan zijn winkel komt voor den fabrieksarbeder. En zoo meer.

Hoeveel werkeloozen meer zouden er zijn geweest wanneer niet de indische kolonie in den Haag en tal van andere plaatsen in ons land den uitleg van nieuwe wijken had mogelijk gemaakt?

Dit wat het heden en verleden betreft. En nu de toekomst? De praatjesmaker vreest zijn lezers te hebben verveeld en vraagt voor het slot uitstel tot de volgende week.

Decentralisatie of centralisatie?

J. Van Aalst, *ambtenaar tijdelijk toegevoegd aan den directeur van binnenlandsch bestuur, ten einde zich op de hoogte te stellen van de ten aanzien der bevolkingsstatistiek aldaar gebruikelijke methoden van verzameling en behandeling van gegevens en vervolgens voor het ontwerpen van een, inzonderheid voor de eilanden Java en Madoera geldend, aan redelijke eischen beantwoordend stelsel te dier zake, zoomede om na te gaan welke maatregelen zouden zijn te treffen om vereenvoudiging te brengen in den met de samenstelling der zoogenaamde periodieken verband houdenden arbeid der bestuursambtenaren en eenige andere in hoofdzaak op de ambtelijke briefwisseling van die landsdienaren betrekking hebbende aangelegenheden in beschouwing te nemen.* — Oef, dat is je 'n adresje wel! De papierfabrikanten zullen daarvoor afzonderlijke enveloppes moeten bedenken; en er zullen wel afzonderlijke klerken moeten worden aangesteld, wanneer de heer van Aalst van de binnenlandsche bureaux vele adviezen, gegevens of inlichtingen behoeft. Maar de heer van Aalst zal verstandiger zijn, en de vervulling zijner taak aanvangen met het uitvinden van een verkorten titel. *De ambtenaar met den langen titel* zou geschikt zijn, als het de eenige lange titel ware, die wij in de Indische administratie kennen.

Vermindering van schrijfwerk was het eerste wat de heer van Heutsz zich ten doel stelde bij zijn optreden als gouverneur-generaal. Men herinnere zich zijne wijdloopige circulaires daaromtrent. Planken vol met beschreven papieren over het onderwerp: vermindering van schrijfwerk, vindt men in de kasten der Indische archieven.

Sedert verschenen achtereenvolgend zoo dikke staatsbladen als tevoren maar een zeer enkele maal; boekdeelen zijn, tegelijkertijd, gevuld met adviezen over bestuursreorganisatie, over opheffing der mindere welvaart, over decentralisatie en pauperisme. Men rekene eens uit hoeveel geld daaraan besteed is, aan de commissie voor de mindere welvaart met haren zich immer uitbreidenden staf van ambtenaren; straks zal er een inspectie voor het armwezen verrijzen met bezoldigingen nu en in de toekomst, met welker geld vele armlastigen zouden geholpen zijn, menige noodlijdende instelling van liefdadigheid zou gebaat wezen.

Decentralisatie! Nooit is er meer gecentraliseerd dan tegenwoordig. De departementen te Batavia, de secretarie te Buitenzorg besturen uitsluitend. Het gewestelijk of plaatselijk *bestuur* wordt een ijdele klank, op den duur een bespotting. Het bestaat uit gegalonneerde commiezen(1), die de oogen gericht houden op Batavia en Buitenzorg, bewust bovendien dat hunne stem die is van een roepende in den woestijn, wanneer zij niet past aan het metaal dat te Buitenzorg bewerkt wordt, daar dus geen weerklank vindt.

Laat men toch te Batavia en te Buitenzorg ophouden met dat schoolmeesteren, dat alle zelfstandigheid doodt bij het binnenlandsch bestuur, en de ambtenaren bij dien tak van dienst den slechten naam heeft bezorgd, dien het in de publieke opinie thans verkregen heeft, doordien velen zich behagelijk wilden maken door den uiterlijken vorm, maar het inwendige veronachtzaamden. De beste krachten intusschen zijn en worden onttrokken aan het binnenlandsch bestuur om zich aan de bureaux of in bijzondere commissiën te verliezen in rapporten, voortreffelijke thema's voor een bestuursacademie, te verdwalen in kamergeleerdheid. En dat in den tijd, dat het vertrouwen gesteld is in zulk een uiterst praktisch man als Atjeh's gouverneur van Heutsz zich betoond heeft! Het goede en het groote, dat hem geëerd gemaakt heeft, is bereikt toen hem als bestuurshoofd de meest mogelijke vrijheid gelaten was, toen hij zijn karakter, zijn besef van zelfstandigheid, van groote verantwoordelijkheid ongebonden kon ontplooien. Het schoonste, waarop het burgerlijk bestuur in de laatste jaren roem kan dragen is de ontwikkeling van het Inlandsch credietwezen, ontstaan en opgebouwd in den boezem van het binnenlandsch bestuur. Hadde men, om een voorbeeld te noemen, ook geluisterd naar verschillende stemmen, uit het binnenlandsch bestuur opgegaan, om onze politiek ten opzichte van de chineesche ingezetenen van Nederlandsch-Indië tijdig te wijzigen, men zou nu niet voor het beschamend feit staan, om uit vrees voor mogelijke toekomstige moeielijkheden van buiten, gedwongen te doen wat uit vrije beweging eerder had moeten geschieden. En nog wordt de chineezen-quaestie 2) — als wij die zoo noemen mogen — voor Indië eerst commissoriaal gemaakt!

Busken Huet gaf indertijd een voortreffelijke vertaling van Molière's «*le médecin malgré lui*» onder den titel van: De gedwongen dokter. In denzelfden zin zou men het Indië der laatste jaren *de gedwongen patient* kunnen noemen. En wij meenen de verzuchting van den *gedwongen* lijder te verstaan: wijs af die doktoren, voer mij terug in de opene, frissche natuur! Een weldaad zou voor het oogenblik aan Indië worden bewezen, wanneer alle bijzondere commissiën en tijdelijke opdrachten van

1) Zelfs het galon raakt er af. (*Noot van den zetter*).
2) Men leze hierbij het artikel van Noël Péri in La revue de Paris van Juni 1907, l'éducation nouvelle en Chine.

de begrooting werden geschrapt, het aantal departementen tot een minimum werd herleid, opdat de verdienstelijke ambtenaren die thans aan commissiën worden verdaan, hunne krachten en talenten weder kunnen aanwenden in de praktijk. Het binnenlandsch bestuur zij en blijve de hoeksteen van het gezag! Niet in de schors zit het levend beginsel, noch prijkt de kruin het weligst door hetgeen van buiten tot hem komt, maar door de vruchtbare sappen die uit het inwendige van den stam tot hem opstijgen.

De kamergeleerden blijven op hun studeerkamer, terwijl met de door hen verworven wijsheid de ambtenaren hun voordeel doen! Een strenge keuze van ambtenaren juichen wij toe, maar men beware zich er voor, bij de toepassing van het stelsel: bevordering bij keuze, niet de leus te doen herleven, die na Molière's P r e c i e u s e s r i d i c u l e s voor goed begraven behoorde te zijn:

Et nul n'aura d'esprit,
Hors nous et nos amis!

Praktische mannen, helder van hoofd, open van karakter, en in 't hart met liefde voor het land en volk waarover zij gesteld zijn! Zij zijn dan misschien als onze vroegere Compagnie's dienaren niet juist »salonfähig", kunnen een vreemdeling in zijn taal misschien minder vlot te woord staan, (hoewel zij zich toch wel begrijpelijk, en minder dubbelzinnig allicht, zullen weten te maken), indien zij maar in de eerste plaats de taak ter harte nemen, hun volk te verstaan en te begrijpen, om samen met hen het schoone gebouw: N e d e r l a n d s c h - I n d i ë verder op te werken tot Neerlands trots voor de geheele wereld!

Ieder vogeltje zinge dan zoo als het gebekt is. De eene voele meer voor den ongelukkigen huismusch, met zijn kort, afgebroken getjilp, die hongerig aan het venster tikt als de droeve bode van een naren, kouden winter; — ons boeit meer het luid en rijk gejubel van den leeuwerik of het breed uitgehaald filomeelengekweel met helderen slag, dat een schoonen dageraad meldt of den blijden zomer verkondigt.

B.

Pers-kroniek.

INHOUD: Ingezonden stuk van den heer P. M. Schilling naar aanleiding eener door ons in de vorige „kroniek" gebezigde uitdrukking over „chauvisme". — „De Nieuwe Rotterdamsche Courant" *over internationale persverhoudingen in verband met tendencieuse berichten in de buitenlandsche pers over ons koloniaal beheer verspreid. — De particuliere Atjehcorrespondent van het* „Algemeen Handelsblad" *over de gevangenneming van den President—Sultan. — De brochure van „Omong Troes" over de positie der Indische officieren van gezondheid.*

Onderstaand stuk werd ons ter opname toegezonden:

Geachte Redactie.

„Het zij mij vergund met een kort woord te protesteeren tegen een artikel onder Pers-Kroniek opgenomen in uw No. 39 van gister, aanvangende „In het Algemeen Handelsblad lazen wij."

Waarom Dr. A. A. Fokker een welgezind C h a u v i n i s t genoemd wordt is mij niet bekend. Het feit dat hij een artikel aan een buitenlandsch blad aanbiedt en dat hij in dat artikel voor de eer van Nederland opkomt, zou dunkt mij aanleiding genoeg zijn om in uw opstel van hem te gewagen op eene meer waardeerende wijze.

Erger is echter de toon waarop geschreven wordt over den heer Bossivain. Indien er één Nederlander is die met hart en ziel voor de zaak der Boeren is opgekomen, en die zulks heeft gedaan op oordeelkundige zakelijke wijze, zonder af te dalen tot den toon der Hollandsche Jingo-press, maar die heeft geschreven op eene wijze die sympathie verwekte bij de vele duizenden Engelschen die niet à tort et à travers met hunne regeering meegingen; indien er één Nederlander is wiens naam met gulden letters zal staan aangeteekend in de geschiedboeken van den Nederlandschen stam in Zuid-Afrika, — dan is zijn naam Charles Boissevain.

Heeft Charles Boissevain in het tegenwoordige zijn doel evenmin kunnen bereiken, als dit bereikt is door zijne stamverwante helden in Zuid-Afrika, zoo kan dit geen reden zijn om te spreken van „chauvinistische don quichotterie met reclame effect van den schrijver."

In het vertrouwen dat u dit mijn protest zult willen plaatsen teeken ik met achting,

UEdw. Dienaar,
P. M. SCHELLING.

De heer Schelling schijnt zich gestooten te hebben aan een uitdrukking door ons in de vorige „Kroniek" gebezigd n.l. die van „chauvinistische don quichottera met reclame effect van den schrijver." De hoofdzaak, waar het hier om gaat en welke door ons kortelijk werd toegelicht, heeft hij blijkbaar niet gelezen. Als nog zij hem de lectuur daarvan aanbevolen.

Mogen wij den geachten inzender nu even uitleggen waarom wij van „chauvinistische don quichotterie" spraken?

„Wanneer b.v. de heer Boissevain tegen de T i m e s polemiseert dan kan dat niet anders dan journalistieke don quichotterie genoemd worden. Hij vecht n.l. tegen een vijand, die al moge hij bestaan toch geen notitie van hem neemt; feitelijk komen zulke gevechten dus op precies hetzelfde neder als de fameuse kloppartijen van Don quichot gehouden.

Bovendien — en dat accentueert niet weinig het don quichotachtige karakter van dergelijke polemiken — weet de heer Boissevain v o o r u i t, dat de T i m e s van al zijn geschrijf geen notitie neemt.

Nu schijnt de heer Schelling dat „een oordeelkundige en zakelijke wijze" van optreden te vinden; hij sta ons echter toe, dat wij hier omtrent een andere meening zijn toegedaan. Smaken verschillen. Wanneer wij schrijven doen wij dat alleen in de hoop dat zulks eenige weerklank vinden. Anders kunnen wij onzen tijd wel beter gebruiken.

Het eenig resultaat van zulk geschrijf, — en hier komen wij op het andere punt in quaestie, — is reclame voor den schrijver. Nu zeggen wij niet, dat de heer Boissevain schrijft om reclame te maken. Daar staat de algemeene bekende groote degelijkheid en de sobere ernst van dien hoofdredacteur ons borg voor. Maar dat al dat chauvinistisch geschrijf van het H a n d e l s b l a d een reclame i s, dat zal de heer Schelling toch bezwaarlijk kunnen tegenspreken.

Wij gelooven op deze gronden dan ook, dat de heer Schelling met zijn protest aan een verkeerd adres is. Met de gewraakte uitdrukking te bezigen meenden wij alleen aan te geven hoe o.i. niet de aangerande „eer van Nederland" op doeltreffende en afdoende wijze kan worden verdedigd.

In een „zakelijke en oordeelkundige wijze" van optreden in dezen door den heer Boissevain hebben wij, n' e n d e p l a i s e de heer Schelling heel weinig vertrouwen!"

* *
*

Ook de N i e u w e R o t t e r d a m s c h e C o u r a n t — evenals het A l g e m e e n H a n d e l s b l a d — meent dat er tegen den laster over ons koloniaal beheer in het buitenland verspreid moet worden opgekomen.

Is daar niets tegen te doen? vraagt het blad.

„Naast de officieele Vredesconefrentie van alle staten der wereld, zoo vervolgt het, waar, in afwachting van wat later meer zal kunnen geschieden, althans het oorlogsrecht geregeld wordt, zijn internationale congressen aan de orde van den dag. Op elk gebied wil men trachten elkander beter te begrijpen, onderling voor te lichten, samen te werken, te onderzoeken, te leeren. Het internationale journalistencongres hebben wij reeds genoemd, en wij meenen dat wij hier iets hebben aangewezen, dat de voorstanders en leiders van dit congres in studie zouden kunnen nemen. Leeft er bij deze congressen een gemeenschappelijke zin voor waarheid en recht, dan dienen zij althans weigering van een tegenspraak en weerlegging, die eenig vermoeden van ernst en degelijkheid voor zich heeft, te veroordeelen, en op middelen te zinnen om dit euvel te bannen uit persorganen, die aanspraak maken op een goeden naam. Het kan niet onmogelijk zijn omtrent dit punt tot een gemeenschappelijke gedragslijn te komen en eenige algemeene regelen te stellen, die ieder zou kunnen aanvaarden, ook al is er hier, evenmin als bij internationale twisten tusschen verschillende mogendheden, een dwingende macht om tot naleving te noodzaken. Er staan werkelijk groote belangen op het spel. Blijven valsche voorstellingen en onjuiste berichten zonder weerlegging en zonder tegenspraak, dan vormt zich allengs een ongunstige meening omtrent het land, dat die ongewenschte belangstelling ondervindt. Bij het volk, dat die voorstellingen en berichten leest — dagelijks eenige druppels is voldoende om de volksopinie te vergiftigen — zal zulk een land doorgaan hetzij voor een rijk van onrecht en wanbestuur, hetzij voor een afgeleefde en uitgeputte natie, en beschouwd worden onmachtig om voor orde en recht te zorgen, zijn gezag te handhaven, en de landen en volken, die het als overzeesche koloniën beheert, tot hoogere welvaart en ontwikkeling te brengen. Langzamerhand zal de meening post vatten, dat die toestand ook andere landen schaadt en voor de internationale belangen nadeelig is, zoodat andere mogendheden wellicht verplicht zullen zijn er zich mee te bemoeien. Wat wij in ons Tweede Blad van Vrijdag ll. mededeelden uit een Engelsch dagblad omtrent den toestand in Atjeh, Blijken de betrekkingen tusschen de Nederlandsche op Celebes, op Java zelfs, kan daartoe meewerken. en de Engelsche pers onvoldoende om voor de noodige tegenspraak te zorgen, dan herhalen wij onze vraag: ligt het niet op den weg van de internationale journalisten-congressen, middelen te beramen, om althans voor de vereischte tegenspraak te zorgen, om beide partijen te doen hooren, en alzoo samen te werken tot het vormen van een zoo mogelijk juist beeld, een onpartijdige voorstelling en een billijk oordeel?"

Wij moeten hierbij opmerken, dat wij van dezen voorslag versteld hebben gestaan. Immers de engelsche journalistiek staat bijna geheel buiten de Internationale journalisten Congressen. Wist de schrijver van het hoofdartikel in de N. R. Ct. dit feit niet?

Wij zullen maar aannemen, dat het artikel per ongeluk in de courant is verdwaald geraakt; en dat per ongeluk iemand over deze zuivere journalistiek-politieke quaestie in het groote rotterdamsche orgaan aan het schrijven is gezet, zonder, dat hij ook maar eenige kennis van zaken bezat.

De heer Berchenhof te Amsterdam, die van die aangelegenheden beter op de hoogte is dan de redactie te Rotterdam, moet voortaan de proeven maar eens nazien als er wederom in de N. R. Ct. over geschreven moet worden. Dan komt er tenminste geen

orgaan ernstig afbreuk zou kunnen doen.
nonsence in, die aan het welverdiend gezag van het

* * *

Over de gevangeneming van den Pretendent Sultan te Kota Radja lezen wij in een particuliere correspondentie aan het Handelsblad:

„Woensdag 21 Aug. was er een eigenaardige drukte in den kraton. Den vorigen dag toch, zoo wisten goed ingelichten te vertellen, was hier van Batavia een telegram ontvangen, waarin bevolen werd, dat terstond twee brigades maréchaussées vertrekken moesten naar Flores. Reeds vroeg waren de mannen, die aan plotseling opbreken wel gewend zijn, gereed om met het gouvernementsschip „Java" naar Flores gebracht te worden. Er scheen echter iets aan te haperen. Het bevel tot den afmarsch werd nog niet gegeven. Zou het soms zijn, omdat de Gouverneur nog eerst aan een sergeant van den troep gelegenheid wilde geven vóór zijn vertrek de zeilen te hijschen op zijn huwelijksboot? We zagen den man wel in marschtenue met zijn bruid heentrekken naar het kantoor van den secretaris; maar toch daar bleef iets raadselachtigs in de dingen en niemand wist iets anders dan het gemelde te vertellen. Op 't laatste oogenblik wordt door een boodschap van ons bestuurshoofd het vreemde nog meer onoplosbaar. Deels moeten de mannen naar het bureau van den ass.-resident van Groot-Atjeh. Daar zou hun wel gezegd worden, wat hun te doen stond. Deels zal het gaan naar den woning van den pretendent-sultan; deze moet afgezet, en de bewoners gevangen genomen worden. Hoe gewoon ook in den kampong dit werk voor onze mannen ook mag zijn, op dit bericht waren zij toch niet voorbereid; doch zij gingen en deden hun werk. In dezen tijd had de gouverneur zich vergewist dat de sultan thuis was en deze opgedragen met zijne mannelijke volgelingen zich naar het kantoor van bovengenoemden ass.-resident te begeven, waaraan door hem, die nog niet begreep dat hij in den val gelokt werd, voldaan werd. De aangekomen maréchaussées deden hier 't gesprek van toon veranderen en kregen eindelijk bevel zich van de Atjehsche heeren te verzekeren en hen weg te voeren naar de „Java". Flores ging hun dus voorbij, maar de buit die zij te bewaken hadden troostte hen, indien zij althans troost noodig hadden. De overige aanhang van den sultan werd in huis of op andere plaatsen gevonden en eveneens meegenomen tot de reis naar Batavia.

Nog was echter de sluier niet weggenomen. Nu was het de vraag: wat heeft der gouverneur bewogen tot deze daad? Het geopperd vermoeden, dat de sultan geknoeid en zijn hand gehad had in de verschillende gebeurtenissen in den laatsten tijd rondom Koeta-Radja voorgevallen, bleek spoedig waar.

In de maand Maart dezes jaars is Koeta-Radja beschoten. Gezegd werd toen, dat het een ontevredenheidsbetuiging der bevolking was wegens de gedwongen aanplant van verschillende gewassen. Reeds spoedig daarop was de gouverneur overtuigd, dat de oorzaak elders te zoeken was en wel bij „in Groot-Atjeh gevestigde personen, die zich lang onderworpen hebben, doch het Bestuur vijandig gezind zijn gebleven." Deze personen hadden een bendetje onder een zekeren Keutjhi Seuman en Pang Oesoi opgeroepen, steunende waarschijnlijk ook op de bestaande ontevredenheid, om onze Koeta te beschieten. Openbaarheid bleef voorloopig achterwege.

Daarna hebben we gehad den overval van Seudoe en de overrompeling van Pakan Bada, de woonplaats van T. Radja Itam. Meldt het Atjeh-verslag over Juli nog, dat wij hier te doen hebben met een uiting van fanatisme, waardoor vele geregistreerden, voornamelijk jongelieden zijn meegesleept, later schijnt men overtuigd geworden dat ook hier de sultan c.s. de lastgever geweest is, wien de opgewondenheid der bevolking voor zijn doel zeer te stade kwam.

Wat dit doel was, waarom de sultan en de zijnen hun kalm leven in gevaar wilden stellen? Zij hadden gedacht in het geheim het verzet ook in Groot-Atjeh levendig te kunnen houden. De sultan heeft namelijk een zoon Toeangka Ibrahim, die opgevoed wordt te Bandoeng. Als deze meerderjarig was geworden hoopte men hem op deze wijze een plaats bereid te hebben met dezelfde bevoegheden als waarmede de sultans van Deli of Siak begiftigd zijn.

Toeangkoe Mohamad Da'oet, de sultan, heeft zich echter verrekend. Men zegt, dat hij verraden is, door eenigen wien hij voor bedoeld werk een groote premie had beloofd, doch een veel mindere had uitbetaald. Hij, nu ex-pretendent sultan, heeft zijn heerlijkheid, die al niet groot was, verloren, d. w. z. dat hij zijn maandelijksche toelage van ƒ 1000 wel zal moeten inruilen voor een mindere en zijn leven in ballingschap zal moeten eindigen. Als kind werd hij in 1878 te Indrapoeri, niet ver van Koeta-Radja, tot sultan uitgeroepen, doch werd reeds spoedig door de onzen bedreigd en daarom weggevoerd naar het bekende Keumala in Pedië. Volwassen zijnde koos hij partij tegen ons en trachtte leiding te geven aan de zaken in deze streek, wat zijn verdrijving tengevolge had. Toen T. Oemar ons afviel voegde hij zich bij dezen, totdat hij eindelijk in onderwerping kwam en zich te Koeta-Radja nederzette, waar hij zich aan allerlei hartstochten overgaf. Het wekte dan ook verwondering, dat hij zich nog in staat betoond had tegen ons Bestuur te komplotteeren, daar hij algemeen voor een zwakkeling werd aangezien. Een Engelsche dichter heeft eens ongeveer gezegd, dat er er geen slaaf is of hij bouwt nog op het stroo van zijn leger zijn Babels. Eenigszins overdrachtelijk is dit woord ook van toepassing op T. Mohamed Da'oet. Het luie leven heeft hem tot deze gevaarlijke onderneming gebracht, 't gaf hem een aangenamen prikkel in zijn doelloos bestaan. Maar hij heeft daarmede een hypotheek genomen, waardoor de waarde van zijn goed geheel te gronde is gegaan. Dwazen moet men niet den tijd geven tot denken en dwalen; er groeit uit hun handelingen zooveel gevaar dat offers eischt zonder eenig nut. Wat hier in Groot-Atjeh door hem en de zijnen gekonkeld schijnt te zijn, heeft reeds genoeg de ontevredenheid aangewakkerd, die zich tot nu toe nog vrijwel onschadelijk als in onwil en in woorden openbaarde, doch op een bepaald oogenblik zeker een ernstiger karakter had kunnen aannemen, getuige nu reeds de openlijke hulp, die door de kampongbevolking de uitgewekenen geboden wordt. Wij juichen het dus toe, dat de Gouverneur hier krachtig heeft ingegrepen en eenige verraderlijke individuen heeft opgeruimd.

Tot deze behooren nog als de voornaamsten onder hen: Toeangkoe Hoesin, oom van den sultan, die reeds sinds 1882, een geldelijke toelage genietende, te Koeta-Radja woonachtig is en zich gedurende dezen tijd rustig hield. Zoo ook Heungkoe Djohan te Lamreuëng bij K.-Radja, het eigenlijke sagi-hoofd der XXVI Moekims. Mij werd tevens bericht, dat ook T. Oesen, een neef van T. Tji Perlak in Edi, zich bij dit gezelschap gevoegd had en deswege gevangen genomen en met zijn kameraden naar Java is getransporteerd. Eerst sprak men er van dat deze Tji Perlak zelf was opgelicht en in ballingschap gezonden, maar ofschoon hij weinig vertrouwen inboezemde, schijnt hij te zeer gebonden te zijn geweest door het gouden koord, dan dat hij zich in gewaagde speculaties zou steken. Van de petroleumnijverheid in zijn gebied geniet hij groote inkomsten, waardoor hij een van de meest welvarende hoofden uit dit gewest is, wat echter wegens zijn schrielheid hem niet aan te zien was.

Deze gevallen leveren weder het bewijs voor de bekende onbetrouwbaarheid van den Atjeher. De oppervlakte moge kalm schijnen, doch in de diepte bruischt het en raast het. Objectief mogen wij waardeeren de taaie volharding tegen zijn vijanden. Vondel's woord: „de liefde tot zijn land is ieder aengeboren" ook hier bevestigd zien, voor ons blijft deze geaardheid een gevaar dat nimmer en bij geen Atjeher ooit uit het oog verloren mag worden en bovendien het werk der pacificatie uiterst moeilijk maakt. Misschien verbood vooralsnog de rechtvaardigheid zich bij deze gelegenheid ook van Panglima Polim te ontdoen, de voorzichtigheid uitte toch bij velen den wensch, ook dit invloedrijk hoofd, dat thans in de VII Moekims zijn invloed met weinig succes gebruikt om aldaar de uitgewekenen terug te roepen, gelijktijdig verwijderd was."

Ter Hollandia-drukkerij te Baarn, is een brochure verschenen: „De positie van den officier van gezondheid bij het leger in Nederl.-Indië", door Omong Troes.

De schrijver oordeelt zeer ongunstig over de positie der officieren van gezondheid in Ned.-Indië.

„Voor elk jong officier van gezondheid in Indië komt eenmaal de tijd — aldus de conclusie van den schrijver — dat hij zich afvraagt waarvoor hij zich eigenlijk de moeite, onkosten en het tijdverlies heeft getroost om de zoo geweldige zware studie der geneeskunde ten einde te brengen. Hij ziet in dat hij daarmee niet alleen op anderen geen voorsprong heeft, maar integendeel er verreweg veel slechter aan toe is;

dat hij zijn rechten en vrijheden heeft opgeofferd door Nederland te verlaten, nog wel als militair;

dat hij de gematigde luchtstreek heeft verlaten en naar de tropen is gegaan, waar men anders wel wat extra voor mag hebben;

dat hij leven kan, jarenlang rondzwerven kan van den eenen uithoek der wereld naar het andere verbanningsoord, steeds ver van de beschaafde wereld;

om in dien uithoek ten slotte met zijn traktement net rond te komen en niets meer, terwijl hij alles wat boven het meest alledaagsche gaat, als weelde kan beschouwen, zelfs een goede sigaar. Was er in zoo'n uithoek gelegenheid tot bijwonen van een concert, tot fietsen, enz. enz., hij zou met zijn geld niet rond komen.

Waarvoor heeft hij eigenlijk gestudeerd, waarvoor laat hij zich bannen buiten de beschaafde wereld? Inderdaad waarvoor?"

Het wetsvoorstel tot verbetering van de positie der officieren van gezondheid in Ned.-Indië noemt hij lapmiddelen. Toch meent hij, dat de regeering op den goeden weg is, met langzamerhand in te zien, dat, ten opzichte van de Indische officieren van gezondheid een reeks onbillijkheden worden begaan, die meer dan iets anders bijdragen tot den slechten geest in het korps.

„Reeds vroeger is er één weggenomen: de officier van gezondheid kreeg bij aanstelling een premie, afwisselend groot, voldoende bekend, maar hij kreeg geen vergoeding voor kosten van eerste uitrusting. Elk ander kreeg dat wel. Nu geeft men geen ƒ 5000, maar ƒ 4000 premie, en ƒ 1000 voor eerste uitrusting. Het komt op hetzelfde neer, zal men zeggen, maar ik zeg, dat het zóó eerlijker is.

De tweede is nu de mogelijkheid van het bereiken van den generaalsrang.

Ook weinig meer dan van theoretisch belang.

Eindelijk vervanging van die malle paardenfourage-indemniteit door traktement. Voor de 3de maal: hoofdzakelijk meer het idee dan de werkelijkheid.

Toch is het voorstel van den minister sympathiek: men leest het idee er in dat billijkheid moet worden betracht, nog wel slechts in principe, maar het idée is er. Salarieering en pensioenregeling blijven schandelijk, maar men begint in te zien, dat er wat moet worden gedaan. Als men maar niet denkt, dat er nu al wat gedaan is. Dat is niet het geval."

FEUILLETON.

Het Geheim der Witte Lotusbloem,

II.

De zieke fakir sprak:

„In deze doos, heer, is een geheim toovermiddel, een godsgeschenk, zoo kostbaar als maar weinig menschen te beurt valt. Ik voel mijn einde met rassche schreden naderen, anders zou ik U vertellen hoe dit toovermiddel in mijn bezit is gekomen. Maar dat doet er ook minder toe. Ik wensch U dit toovermiddel ten geschenke te geven. Bewaar het goed en stel het op hoogen prijs, want zeker zullen onwaardigen trachten het U afhandig te maken. Als ge het zorgvuldig bewaart, heer, en geloof hecht aan de kracht er van, zullen de Goden U welgezind zijn en alle pogingen om het U te ontfutselen verijdelen. Maar zijt ge ongeloovig, dan zal dit toovermiddel niet alleen waardeloos zijn, maar kan het zelfs den bezitter er van in gevaar brengen."

Ik stond verbaasd over de verandering die er bij den man had plaats gegrepen. Hij, die enkele minuten te voren, stervende was, scheen nu volmaakt gezond. Hij zat rechtop en sprak vlot, met klankrijke stem. Ik stelde levendig belang in wat hij zeide en kon niet nalaten volkomen vertrouwen te stellen in hetgeen hij mij mededeelde.

Eerbiedig boog hij het hoofd over de kleine doos, en na een paar minuten van welsprekend stilzwijgen, bond hij het touwtje los, lichtte het deksel op en haalde er een klein glazen kannetje met wijden hals uit. Terwijl hij dit tegen het licht hield, zag ik, dat er een half ontloken witte lotusbloem in was. Daar het glas doorschijnend was, kon ik duidelijk zien, dat het geen nagemaakt, doch een natuurlijk bloempje was. De steel er van scheen tegen den bodem van het kannetje gelijmd te zijn.

„Dit is het toovermiddel, heer. Bezie het nauwkeurig. Ik heb het zeven jaren lang in deze zak bij mij gedragen, in dien tijd is het nooit verwelkt, noch ontloken. Het blijft altijd in dezen knop-toestand. Voor hem, in wiens bezit het is, en die gelooft in zijn bovennatuurlijkheid zullen wonderen geschieden. Naar believen zullen hem allerlei geheime zaken zelfs op grooten afstand worden geopenbaard. Aloude geheimzinnigheden zullen hem worden opgehelderd en samenweringen aan het licht gebracht ook al mochten die op het punt zijn te zullen slagen. De goden alleen kunnen den mensch in de toekomst doen zien, en dat is de eenige macht, welke dit toovermiddel mist. Het heeft slechts betrekking tot het tegenwoordige en het verledene.

„Neem het van mij aan, heer, en moge het een talisman voor u blijken te zijn, die u voor alle kwade invloeden beschermen zal. Er zijn slechts twee voorwaarden aan verbonden: gebruik het toovermiddel nooit voor slechte of twijfelachtige doeleinden, opdat de goden zich niet wreken over het misbruiken van de gift, en mocht er eens iemand komen opdagen, die recht heeft op dit toovermiddel, sta het hem dan even welwillend af, als ik het u nu schenk.

Het was den ouden man zoo heilige ernst, hij sprak op zoo plechtigen toon, dat ik wel geloof moest hechten aan zijn wonder.

Doch toen hij zweeg, kwam mijn sceptische natuur weer boven en op eens trof mij de gedachte, dat ik mij had laten bedotten. Niet dat ik dacht, dat de oude man wij willens en wetens voor den gek hield, maar het vermoeden kwam bij mij op, dat zijn eigen geloof in den talisman geheel misplaatst was. De fakir keek mij oplettend aan. Zijn gezicht betrok; en verwijtend, bijna streng merkte hij op:

„Gij twijfelt aan de waarheid mijner woorden, heer. Zoudt ge denken, dat een stervende het hart zou hebben te spotten met de namen en geschenken der goden? Wat zou ik er aan hebben, om iemand te bedriegen, die mij nimmer kwaad deed, integendeel dikwijls heeft geholpen. Maar dat doet er niet toe. Het is de gewoonte der blanken om aan onzen waarheidszin te twijfelen en de macht onzer goden te ontkennen. Doch als ge hier de proef op de som krijgt, dan zult ge niet langer wantrouwend zijn."

Terwijl hij dit zeide, lichtte hij het deksel op, reikte mij het kannetje, verzocht mij te gaan zitten en de geur van de bloem in te ademen, gedurende niet meer dan één seconde. Daar ik hem niet wilde teleurstellen, deed ik wat hij vroeg. Ik rook er even aan. De geur was even frisch als die van een pas ontloken bloem. Toen ik mijn neus terugtrok, deed de fakir dadelijk de doos weer dicht. Het volgende oogenblik, viel ik in een soort van zwijm. Hoe lang ik daarin bleef, weet ik niet, maar wat ik zag, toen ik weer tot mij zelf kwam,

De schrijver verwacht dat het voorstel er door zal gaan als koek.

„Stel u voor — schrijft Omong Troes — een korps, waarin een geest van verbittering heerscht. Nu wordt er een voorstel gedaan, waarin de traktementen worden verbeterd, de pensioenvoorwaarden gunstiger worden en de promotie gemakkelijker. En dat alles zonder dat het een cent kost! Want die *f* 36.000, een luttel bedrag, zijn niet meer dan het fourage-indemniteit, die reeds vervallen is. Het werd geleidelijk ingetrokken. Trouwens, we hebben al aangetoond, wat men er in moet zien.

Ook na aanneming van dit voorstel blijft het korps officieren van gezondheid het slechtst betaalde van alle korpsen van Indische landsdienaren."

Oost-Indische Berichten.

De Pretendent-Sultan van Atjeh. Het onderzoek betreffende den pretendent-sultan van Atjeh is hedenmorgen ten stadhuize te Batavia aangevangen en wordt geleid door den resident. (*Bat. Nieuwsblad*).

De heer *W. H. van der Haas*, houtvester van beroep, geeft in de *Deli-Courant* een reeks vakkundige artikelen, om te bewijzen: **„Wat in Deli de djati-cultuur kàn zijn kan de tabakscu tuur"**. Hij toont dan o. a. aan, hoe:

„1o. door aanleg van djati-aanplanten op en om leêge schuurplaatsen en dergelijke terreinen langs plantwegen [plantwijdte 6' × $4\frac{1}{2}$'] kan worden voorzien in de behoefte der tabaksondernemingen aan klein bouwhout zonder dat daarbij grond verloren gaat geschikt voor tabakscultuur, en

2o. door aanleg van djati aanplanten in een enger verband [3' × 2'] en rationeele behandeling daarvan bij gering verlies van grond [± 35 bouws] kan worden voorzien in de behoefte dier ondernemingen aan goeloengs en anak-kajoe.

Dat de langs dien weg te behalen geldelijke voordeelen niet gering zijn, moge blijken uit de daaromtrent in bovenaangehaalde bladen gegeven becijfering.

Voor tabaksondernemingen werkende met een aanplant van 400 bouws, waar jaarlijks gemiddeld 18 à 20 nieuwe droogschuren worden gebouwd, zoude door aanleg van bedoelde djati-aanplantingen ter voorziening in de behoefte aan klein bouwhout [kassan-djantan, kilassen enz.], de besparing op de kosten voor inkoop en transport van het anders daarvoor benoodigd zeehout minstens 18 × $ 600 = $ 10,800 bedragen. Dat daarbij geen grond verloren gaat geschikt voor de tabakscultuur volgt hieruit, dat, tegen den tijd dat langs die(n) plantweg(en) wederom schuren zullen worden gebouwd en de gronden ter weêrszijden van den plantweg zullen worden beplant met tabak, de djatiboomen dáár eenvoudig gekapt of gerooid, de gronden op de gewone wijze bewerkt en beplant worden.

Van grondverlies is daarbij dus geen sprake; terwijl men daarentegen het voor de schuren benoodigd bouwhout op de plaats zelve slechts voor het kappen heeft."

Schrijver eindigt met de opwekkende woorden:

„Wat nu voor iedere groote tabaksonderneming in Deli de djaticultuur kàn zijn, is:

1o. een voorraadschuur van goed en goedkoop hout ten behoeve van de tabaksindustrie;

2o. een toevlucht voor een twintigtal overigens geschikte doch oude of voor arbeid in de tabaksvelden te zwakke Javaansche werklieden, waardoor die worden geholpen aan lichten, doch voor de onderneming toch productieven arbeid;

3o. een fonds, waaruit langs natuurlijken weg, eenvoudig door rationeele benutting van de eigenschap van den djati om, gelijk met den grond gekapt, bij volop lucht en warmte, wederom op te schieten tot een goeden djatiboom, een dertigtal flinke, krachtige Javanen kunnen worden bekostigd voor het verrichten van al die boschwerkzaamheden welke, — in het belang van de tabakscultuur, — dienen gedaan te worden op tijd en zooals behoort,

waardoor voor den beheerder der onderneming de regeling van het overige werk in de velden wordt gemakkelijk gemaakt, en de kans op succes van zijn werk wordt verhoogd.

„Iets dat op iedere plaats van eenige beteekenis in Indië moest worden gedaan. De Djocjasche correspondent van de *Locomotief* schrijft: „Men wil hier een vereeniging oprichten die zich ten doel stelt het vreemdelingenverkeer te bevorderen, doch een van een zeer bescheiden plaatselijken aard. Of de globetrotters op hun genoeglijke of wetenschappelijke omzwervingen door de verschilllende werelddeelen het eiland Java meer dan voorheen in hun reisroutes zullen opnemen, is een vraag, die naar verluidt, de op te richten vereeniging maar matig zal interesseeren, en dit is jammer. Een vereeniging over geheel Java, die in bedoelden ruimeren zin zou werken, mag inderdaad geen overbodige weelde worden geacht. Dat de regeering iets voor de bevordering van toerisme over Java zal doen, is niet te verwachten, zoodat alle actie van particulieren zal moeren uitgaan. Nu zijn er zoovelen, die bij een toenemend vreemdelingenverkeer gebaat zouden zijn, zooals hotelhouders, tokohouders, spoor- en tramwegmaatschappijen enz., dat zij eendrachtig samenwerkende zonder twijfel, door middel van reclame als anderszins in het buitenland, heel wat vreemdelingen naar Java zouden lokken, en op deze wijze hun uitgaven meer dan vergoed zouden zien. De reclamekosten die nu bijv. een of ander hotel zich in het buitenland getroost, zullen ook voor deze zaak nooit zoowel uitwerking hebben, als wanneer er een krachtige actie uitgaat van een vereeniging, om in het algemeen het vreemdelingenverkeer over Java te bevorderen.

De vereeniging evenwel die Djokja vermoedelijk spoedig zal zien geboren worden, heeft zulke hooge aspiraties niet, althans voorloopig niet. Zij heeft zuiver plaatselijke belangen op het oog en zal er naar streven dat bewoners van Java meer dan voorheen naar Djokja zullen komen, om er wetenschappelijke congressen dan wel feestelijke samenkomsten te houden, hetzij om de nabij Djokja gelegen merkwaardige Hindoe-oudheden te gaan bezichtigen, hetzij voor het houden van allerlei wedstrijden op sportgebied

Het valt niet te ontkennen, dat deze vereeniging wel van plaatselijk belang kan zijn. want hoe heeft zij haar doel bereikt, hoe meer de gezelligheid zal worden verhoogd, terwijl de hotels en toko's er meer de directe voordeelen van zullen plukken. Degene evenwel die zich voor deze zaak interesseert, behoort niet tot de direct belanghebbenden, zoodat bij hem de drijfveer geen eigenbaat kan zijn.

Men heeft het plan spoedig de ingezetenen van Djokja tot een vergadering bijeen te roepen, om zoodoende tot het oprichten van de vereeniging te geraken."

Een Europeesche School voor Chineezen. In het *Weekblad voor Indië* van 25 Aug. j.l. komt bij een foto dezer school te Semarang de volgende beschrijving voor:

Kort geleden is in de Indische pers uitvoerig besproken de noodzakelijkheid, om de Chineesche kinderen beter en ruimer gelegenheid te verschaffen, zich te bekwamen in al hetgeen zij noodig hebben om in onze Nederlandsche koloniën vooruit te komen. Daarvoor is in de eerste plaats noodig behoorlijk lager onderwijs, zooals dat aan Europeesche kinderen wordt gegeven.

De welwillende inzichten van den directeur van onderwijs in dezen zijn bekend; evenzeer de woorden, waarmede hij zijn voorstellen aan den minister betreffende de instelling van gouvernementsscholen voor Chineezen hier te lande besloot: „Als de minister maar voor de onderwijzers wilde zorgen!"

Men weet het, daar zit de kneep! Voor de gouvernementsscholen voor het kroost der Europeesche ingezetenen komt men al onderwijzers te kort; het gaan naar Indië als zoodanig wordt den goeden door hun eigen collega's ontraden . . . . . men kan wel nagaan, hoe het met den toeloop van onderwijzers voor de geprojecteerde Chineesche scholen zal gaan.

Dat die toeloop zeer gering zal zijn, heeft men hier te lande dadelijk ingezien; onmiddellijk gebruik gemaakt van dien toestand heeft mevrouw C. Kampen, geb. Hoogkamer, die te Depok bij Semarang op den 1en Juli j.l. op eigen gelegenheid een school heeft geopend, hoofdzakelijk voor Chineesche kinderen van 6—16 jaar, en waarop onderricht wordt gegeven, door ten volle bevoegd personeel, in Nederlandsch, Fransch, rekenen, geschiedenis en aardrijkskunde, dus in alle vakken der openbare lagere school, behalve teekenen en zang. De onderwijsuren zijn van 8—1. Aan de school is een internaat verbonden, waarvan de kosten zeer matig zijn gesteld.

Zou het waar zijn? *Corax* vermeldt in hetzelfde blad eenige bijna ongeloofljke dingen, gedeeltelijk aan *De Preanger Bode* ontleent:

„Vae victis!" zeiden de Ouden.

Onze Christelijke beschaving heeft dit „wee den overwonnenen" vervangen zoogenaamd door het „heb uw vijanden lief"; zoogenaamd, want in 't dagelijksche leven zien we er in werkelijkheid bedroefd weinig van.

Er zijn menschen, die hun vijanden bepaald haten en hun alle mogelijke kwaad niet alleen toewenschen, maar ook zouden toebrengen, indien ze dit ongestraft konden.

Het is menschelijk, zal men zeggen, en een der gevolgen van den struggle for life.

Zoowel een vorst als een bedelaar hebben hun vijanden, die ze hartgrondig naar den 'duivel wenschen, maar een regeering moet boven dit alles staan.

De tijden, dat een overwonnen vorst onder de wreedste martelingen door zijn overwinnaar werd terdoodgebracht, dan wel aan diens zegewagen zich zag gekettend, zijn voorbij, maar in Indië heeft de regeering nog altijd weinig égards voor den overwonnene. Menig Atjehnees, die niets anders deed dan voor de vrijheid en de onafhankelijkheid van zijn land te strijden, vindt men ver van zijn Heimath als kettingjongen terug.

Verscheidene keeren zag ik indertijd te Batavia den ouden onttroonden vorst van Lombok in zijn smadelijk verval en niet zonder deernis.

Met den gewezen radja van Boni, eens de sobat kras van 't gouvernement, schijnt men te Bandoeng ook raar om te springen, althans volgens de *Preanger Bode*.

Dit blad verhaalde onlangs, dat men vlak tegenover zijn woning een bordeel vindt en dat de dames dier inrichting het erf van den gevallen vorst zoowat als 't hare beschouwen en er haar sarongs te drogen hangen. Aan de protesten van den oud-radja hebben ze maling.

Toen de stakker 't onlangs in den buik had en een bezoeker wat obat seriawan voor hem wilde koken, was er in 't geheele huis geen pannetje aanwezig en bracht men hem — een pot de chambre.

Weerloos staat de oude man, die nog zoo kort geleden de absolute macht in zijn land bezat, tegenover beleedigingen en betrekkelijke armoede.

Het wordt tijd, dat de regeering, ook ter wille van haar eigen prestige er voor zorgt dat de onttroonde ongelukkige vorst van Boni een meer waardige behandeling ondervindt.

In het *Nieuws v. d. Dag v. N. I.* van 2 September j.l. lezen wij:

Oost en West. Terwijl feitelijk de Bataviasche Bierhal de meeste zij gesponnen heeft bij de Passer Gambir, daarna de Bioscopen komen en de Kampong Keradjinan, door eene misrekening bij den bouw veel te groot en daardoor veel te ijl en, vooral des avonds, veel te ongezellig werd — het was hartbrekend zoo'n paar stakkers midden in een bamboe-loods op een matje te zien zitten hoedenvlechten — toch is er nog eene andere,

---

was de fakir, die mij nauwlettend gadesloeg, zeggende:

„Thans twijfelt ge niet meer aan de macht van den talisman, heer, nu ge een visioen gehad hebt, dat Uw hart met vreugde vervult en den duivel der smart verdreef. Ik heb de goden gebeden, dat zij u een plekje van uw Vaderland zouden doen zien onder zoo gelukkig mogelijke omstandigheden — en mijn bede is verhoord. Nu twijfelt ge zeker niet meer aan de kracht van den talisman, heer."

De woorden van den fakir behelsden werkelijk de volle waarheid. „Werp uw brood op de wateren," zegt de bijbel, „en na vele dagen zal het tot u wederkeeren." Nooit had ik kunnen droomen, dat de liefdegaven, welke ik den Indischen bedelaar op den weg toewierp, mij zoo duizendvoudig zouden worden vergolden. Want zeer wonderbaarlijk, onnoemelijk zalig was het beeld, dat ik zag gedurende de weinige minuten, die ik doorbracht onder den aangenaam bedwelmenden invloed van den geur dezer witte wonderbloem. Ik verwijlde n.l. weder in Taeb het schoone Tavistock, waar ik mijn jeugd heb doorgebracht en ik stond aan den oever van een kabbelenden stroom, onopgemerkt door twee personen, die daar ook stonden en die ik een ernstig gesprek hoorde voeren. Ik kende hen maar al te wel. Zij waren broeder en zuster, laatstgenoemde was mager en bleek, haar gezichtje stond innig droevig. Zij was mij vroeger zeer lief geweest, en in de drie jaren, welke ik nu in Indië had doorgebracht, was 't mij niet mogelijk geweest haar beeld uit mijn gedachte te bannen.

Ivy Treranion en ik waren verloofd geweest, maar even vóór mijn afreis, gedurende een korte afwezigheid uit het schoone Devonshire stadje, waren mij vreemde verhalen ter oore gekomen, die zoo waarschijnlijk en zoo overtuigend schenen. dat ik besloot haar een briefje te schrijven om haar van haar trouwbelofte te ontslaan, waarop ik in even weinig woorden ten antwoord kreeg, dat zij dit aannam. En nu, terwijl ik aan den oever der kabbelende Tavy stond, hoorde ik, hoe zij haar broeder, die pas uit West-Indië terug was, een omstandig verhaal deed, van de omstandigheden, die ons hadden gescheiden. Het was allemaal vuige laster en laag bedrog geweest van het gemeenste soort, die ons scheidden; en tot besluit van haar droef verhaal, zeide zij:

„Mijn God, hoe is 't mogelijk, dat Tom kon gelooven, dat ik zoo laag zou zijn. Ik, die hem zoo lief had en zoo volkomen in hem vertrouwde!"

Ik twijfelde niet langer aan de wonderkracht van den talisman, die in mijn bezit was gekomen. De asceet las mijn gedachten en zeide:

„Nu zijt ge overtuigd, heer. Maar denk aan mijn waarschuwing. Gebruik deze macht nooit voor slechte doeleinden, bewaar haar tot in tijden van ernstig levensgevaar Bewaak den talisman zorgvuldig en geef hem alleen af, als hij buiten allen twijfel wettelijk wordt opgeeischt. Ik heb verder niets meer te zeggen, gij weet nu heer, dat de fakir U dankbaar was. Mijn tijd loopt snel ten einde. Mogen de goden U en de vrouw uit Uw visioen behoeden. Roep nu Uw knecht, want ik zou gaarne een teug frisch water drinken, vóór ik sterf. —

Ik was zeer onder den indruk van den ernst van den fakir en van zijn groote erkentelijkheid voor het weinigje, dat ik voor hem gedaan had. Hem een oogenblik alleen latende, liep ik hard naar mijn tent en vroeg mijn bediende om een glas water. Ik was maar één minuut weg geweest, doch een groote verandering had er intusschen met den asceet plaats gegrepen. Hij lag smachtend tegen den stam van den boom. Al de levenskracht van het laatste half uur was hem ontvloden, zijn gelaat was van pijn vertrokken. Ik had erg met den armen man te doen en ik verweet mijzelf, dat ik hem maar niet dadelijk in mijn tent had gebracht. Alweder las hij mijn gedachten, en fluisterde zwakjes: „Maak U zelf geen verwijten, heer. Er is heusch geen reden voor. Geef mij het water. —"

Ik knielde naast hem op den weg, hief zachtjes zijn hoofd op, zooals ik het mijn broeder zou gedaan hebben, en hielp hem een paar teugen water tot zich te nemen. Daarna legde ik hem weer op zijn hard hoofdkussen neer. Niet lang daarna gaf hij den geest. Nog een paar zenuwtrillingen, toen strekten zich zijn ledematen uit. Zoo was het einde van een dier geheimzinnig ronddolende fakirs, die niet als gewone bedelaars zijn te beschouwen, doch dikwijls mannen zijn, die de kunst verstaan aan de natuur en aan de hen omringende, onzichtbare wereld geheimen te ontlokken, welke voor ons, gewone stervelingen, altijd een gesloten boek blijven.

De wonderbaarlijke talisman had ik veilig in mijn zak. Ik twijfelde nu niet meer aan de kracht er van. — Toen ik mij overtuigd had, dat de fakir behoorlijk begraven was, liet ik mijn tenten elders opslaan, daar ik liever niet langer in dit oord verblijven wilde, waar ik den asceet op zoo vreemde wijze had zien sterven.

(Wordt vervolgd).

ons zeer sympathieke vereeniging die met voldoening op dezen Passer Gambir mag terugzien.

Dat is »Oost en West« die het geluk had om het vermaarde groote schutsel uit den Toko op Rijswijk, benevens de prachtige kast en de bank, op de passer geëxposeerd, voor een flinke som aan een Duitschen reizigerglobe-trotter, tevens minnaar van exotische kunst, den Heer Alfred Maass te verkoopen.

Nu kunnen de Japara-lui die daar in Kampon-Tengan wonen, weer met nieuwen lust aan 't werk gaan.

Men zal hunne werkplaats verbeteren: het zou voorts niet onmogelijk zijn dat daaruit de eerste Indische vakschool kwam. Er bestaan tenminste plannen in die richting.

West-Indische Berichten.

Suriname. Typisch! In het nummer van Onze West van den 26en Juni ll. lezen we naar aanleiding van den terugkeer per stoomschip Prins Frederik van 200 javaansche immigranten de volgende verklaarbare verzuchting:

„Wanneer de Javanen doorgaan met in zulken grooten getale naar de dessa weder te keeren, dan schieten we op het gebied van het bevolkingsvraagstuk met de javaansche immigratie weinig op."

Doch wanneer wij in ons nummer van 25 Juli d.a.v. naar aanleiding van een vroeger transport opmerkten, dat weer 150 Javanen uit de kolonie vertrokken, de vraag stelden of het geen aanbeveling zou verdienen er meer dan te voren op te werken de goede javaansche elementen voor de kolonie te behouden, waar nog maar steeds Britsch-Indiërs zich vestigen, terwijl de Javanen er met honderdtallen tusschen uit blijven trekken, dus m.a.w. precies hetzelfde zeggen als genoemd blad, geeft zulks aan de waarnemende redactie van Onze West aanleiding tot de volgende vermakelijke persoratie in haar nummer van 4 Sept. ll.:

„Vorenstaande beschouwingen (?) hoewel ongetwijfeld niet kwaad bedoeld, werpen een ongunstig licht op ons immigratie- en kolonisatiestelsel (?) en waar nu dergelijke beoordeelingen? vooral als ze bij herhaling worden uitgesproken, de belangen der kolonie kunnen schaden, meenen we hier eenige gegevens te moeten leveren, waaruit voldoende blijkt, dat het hier gevolgd systeem nog zoo kwaad niet is."

En op de ontbrekende beschouwingen en beoordeelingen levert de waarnemende redactie van Onze West dan eenige gegevens uit het Koloniaal Verslag, 400 javaansche kolonisten tegenover 16000 gevestigde Britsch-Indiërs, waaruit hetzelfde blijkt als wat wij en ook Onze West zelve reeds zoo dikwijls schreven, dat het met de britsch-indische kolonisatie wel, met de javaansche kolonisatie minder goed gaat, en geeft ze dan, als het ware ten antwoord op onze vraag of het geen aanbeveling zou verdienen er meer dan te voren op te werken om de Javanen voor de kolonie te behouden als middel aan, het meer besproken „overbrengen van geheele dessa's met hoofden en adat (sic)", om dan te besluiten met een:

„In elk geval meenen wij Oost en West duidelijk te hebben gemaakt, dat de javaansche kolonisatie hier niet verloopt en dat de Javanen er wel voor te vinden zijn Suriname als hun tweede vaderland te beschouwen."

We kunnen der waarnemende redactie van Onze West de verzekering geven, dat ons iets zeer duidelijk is geworden namelijk dat ze niet lezen kan. Beschouwingen en beoordeelingen van het immigratie- en kolonisatie-stelsel in Suriname, de bewering van een verloopen der javaansche kolonisatie, men zoekt ze bij ons tevergeefs, en het geheele artikel van Onze West is als het ware eene nadere uitwerking van ons herhaalde pleit voor een speuren naar middelen en wegen om die kolonisatie te bevorderen.

Waaruit ons zou moeten zijn gebleken, dat de Javanen er wel voor te vinden zijn, Suriname als hun tweede vaderland te beschouwen, is ons en waarschijnlijk ook het blad zelf weinig duidelijk, waar het zelf opmerkte:

„De bewering, dat de Javanen in Suriname nog steeds bij honderden na afloop van hun contract wegtrekken, mist dus elken redelijken grond, een feit is het echter dat ze tot heden weinig neiging betoonen om kolonist te worden."

Wat de ongegrondheid dier bewering betreft, straks, maar is het aangehaalde feit niet voldoende ten bewijze van het tegendeel van wat het blad ons zou hebben duidelijk gemaakt, ten bewijze dus dat de Javanen, als geheel, er niet voor te vinden zijn om de kolonie als hun tweede vaderland te beschouwen?

De immigranten toch, of ze in hun eerste tweede of later verband zijn, blijven trekvogels, die wanneer door contractbeëindiging, ongeschiktheid voor verderen arbeid als anderszins het verband is afgeloopen, weer naar hun land terugkeeren en het moest der redactie van Onze West dunkt ons opgevallen zijn, waar zij op 7735 javaansche immigranten sedert 1894 slechts een kleine 1000 naar Java teruggekeerden vond, juist in de laatste maanden honderden repatrieerden. De Javaan laat zich ter wille van de premie en, blijkbaar niet door den gevorder den arbeid afgeschrikt, bewegen zijn contrakt een of meer maal te vernieuwen, maar hij blijft contract-koelie, — een oiseau de passage — en waar nu in 1906 339 repatrieerende gewezen contractanten stonden tegenover slechts 384 nieuw aangekomenen, in den loop van dit jaar weer nagenoeg evenveel honderden heengingen als aankwamen, daar kan de ongegrondheid van ons beweren, dat de Javanen na afloop van hun verband nog steeds bij honderden wegtrekken moeilijk worden volgehouden.

Dit verschijnsel onder de oogen te zien, middelen te zoeken om den Javaan wel duurzaam aan den surinaamschen grond te binden, daarop hebben we steeds aangedrongen. Onze West doet dit nu ook weer maar op zoo'n zonderlinge manier; „het verschijnsel bestaat niet of eigenlijk toch wel, maar we zouden toch wel willen dat er een middeltje gevonden werd om de Javanen hier te houden," dat we betwijfelen of de zaak daarmee wel gediend is.

Onze West is in den laatsten tijd wel eens meer met zich zelve in tegenspraak, tengevolge van een tijdelijke vervanging van den redacteur, die zich blijkens een ingezonden stuk in het Algemeen Handelsblad van den 28en September ll. thans met verlof in patria bevindt, en in dat artikel met klem van redenen de doortrekking van den spoorweg tot Dam bepleit, waartegen, toen tot onze verbazing om zulk een ommekeer van gedachten, door Onze West werd geschreven ten behoeve van eene gewenschte verbinding tusschen Paramaribo en de bacove- of bananen-aanplantingen van nu en morgen.

„Het nut van deze doortrekking, schreef de heer Kraan, „springt in 't oog. Hier eerst beantwoordt de spoorweg aan het doel te zijn; een chemin de fer de pénétration. Het binnenland wordt er in letterlijken zin door geopend. Want kan men zonder inspanning Dam bereiken, dan kunnen van af dit plaatsje expedities worden uitgerust naar zuidelijker gelegen oorden."

Moge dit artikel, waarin er op wordt gewezen hoe reeds nu de spoorweg in zijn onvolkomen staat aan verschillende industrieën, goud- en balata-exploitatie en landbouwondernemingen ten goede komt en de bosch-exploitatie binnen het bereik der mogelijkheden brengt, en zeer zeker bij verdere doortrekking aan die industrieën een nieuwen impuls zal geven, onder veler oogen komen, opdat hier een groot belang voor Suriname tot zijn recht kome.

Van Vreemde Koloniën.

De Amerikanen in de Philippijnen. Men heeft wel eens gemeend bijzonder gewicht te moeten hechten aan eene uitlating van den schoonzoon van president Roosevelt, den afgevaardigde Longworth, betreffende de wenschelijkheid voor de Unie om de Philippijnen los te laten. De heer Longworth heeft meer van die ideetjes gehad en b. v. na zijn bezoek aan de eilanden in het gevolg van den heer Taft, waarbij hij zijne tegenwoordige echtgenoote leerde kennen, ook reeds een balletje opgeworpen voor de onzijdigverklaring der eilanden. Hoe het ook zij, de handelingen der amerikaansche regeering zoowel als de uitlatingen van lieden uit de meest gezaghebbende kringen in de Unie, wijzen veeleer op een vast besluit om te behouden wat men heeft dan op het tegendeel. Wij wezen reeds op den aanleg van verdedigingswerken voor Manilla en Olongapo en thans ontleenen wij aan de *Manila-Times*, dat, »in den loop van het volgend jaar, als deel van het program, waarvan de beweging der reusachtige slagschipvloot naar de Stille Zee het meest in het oog liep, het occupatieleger in de Philippijnen zal worden versterkt, en de troepen zoodanig zullen worden gedisloqueerd, dat zij in geval van verwikkelingen onmiddellijk op Manilla kunnen worden gedirigeerd.«

Het ligt niet in de bedoeling om nieuwe regimenten uit te zenden, maar om de aanwezige eenheden zoodanig te versterken en aan te vullen, dat men aan veldtroepen over omstreeks 25000 man instede van, alsnu, 12000 man zal kunnen beschikken. Dat gaat zonder bezwaar waar thans heele regimenten, op het oogenblik dat ze worden afgelost om naar de Unie terug te keeren, soms niet meer dan 350 tot 500 man tellen met een naar evenredigheid, overtalrijk kader.

De meest in het oog loopende versterking, door de aankomst van nieuwe eenheden, was de binnen weinige maanden te verwachten uitzending van 12 tot 15 compagniën kustartillerie, bestemd voor de fortificatiën om en in de accessen tot Manilla en Olangapo.

Dat heeft zeker al heel weinig van ontruimingsplannen.

In verband met eventueele gebeurlijkheden, waartegen de Unie zich blijkbaar wapent, vinden we in de *Manila-Times* gewag gemaakt van het avontuurlijk plannetje, door een Hollander opgeworpen, die de nederlandsch indische regeering de 50000 man, die ze niet heeft, in geval van eene bedreiging der Philippijnen naar Manilla wil doen zenden, om het behoud dezer buffer-kolonie te verzekeren. Het manillasche blad nam het plan zoo waar ernstig op.

De **Japanners op Formosa.** Den 18en Juli ll. werd uit Tokyo het volgende aan de amerikaansche pers medegedeeld betreffende den toestand op het eiland, dat nu sedert een twaalftal jaren aan Japan behoort, zonder dat dit er in mocht slagen zijn gezag overal te doen gelden:

Met een lijst voor zich van meer dan duizend dooden over de laatste zes maanden, dat in Oost Formosa werd gevochten, en ongerust over den drang der openbare meening om toch een einde te maken aan den veldtocht, zendt de japansche regeering sterke aanvullingen voor de te velde staande armee. Een strenge censuur heeft tot nu toe belet dat iets naar buiten verluidde van den ernstigen kamp dien de troepen van den mikado voeren tegen de bewoners van Oost Formosa om het bezit van hun land, rijk aan kamferbosschen en delfstoffen. Ofschoon de strijd nu reeds weer na het einde van den Russisch japanschen oorlog werd hervat, geven de Japanners toe dat zij nog slechts een derde in hun bezit hebben van de 7500 vierkante mijlen, die zij willen veroveren. Bijna vijftig gevechten van eenig belang werden ten vorigen jare geleverd. Tengevolge van het uitlekken van berichten betreffende den feitelijken toestand en den roep om er toch een einde aan te maken, verdubbelen de japansche troepen hunne pogingen en er gaat nu haast geen dag voorbij zonder dat er gevochten wordt. De strijd zal nu na aankomst der versterkingen nog heviger worden. Het oostelijk deel van het eiland bevindt zich in de handen van de wilde inboorlingen van een aan het maleische overeenkomstig ras. De mannen zijn verwoede krijgers en hebben, niettegenstaande geoefendheid en waakzaamheid der Japanners, dezen in den guerilla-krijg, dien zij voeren door de kennis, die hun daarbij ten opzichte van het moeilijk bergterrein ten dienste staat, enorme verliezen toegebracht. De japansche troepen in dat deel van het eiland zullen thans van 10000 tot nagenoeg 15000 man worden versterkt. Het gebied, waarom de Japanners vechten, is onmetelijk rijk. De kamferboomen in het gepacificeerde deel van het eiland zijn uitgeput en de bosschen ten Oosten van het gebergte zullen aan de wereld een welkomen aanvoer verschaffen. Steenkolen en goud zijn er overvloedig en tabak, thee, rijst en suiker gedijen er bij uitstek waar ook de inlanders den aanplant toestonden. De mikado is vastbesloten het eiland alleen voor het uitsluitend voordeel zijner eigen onderdanen te behouden. Vreemde scheepvaart is er zoo goed als geheel uitgewerkt, en concessiën ten behoeve van de exploitatie der hulpbronnen van het land worden uitsluitend aan Japanners verleend.

Commentaren laten we over aan de Japanner-vereerders van voor kort.

De Congo belgisch? Door de belgische regeering is met het oog op de voorgestelde inlijving van den Congo-staat, een ontwerp koloniale wet ingediend, waarvan de voornaamste punten de volgende zijn:

Elke koloniale bezitting van België heeft eene, van die van het moederland gescheiden rechtspersoonlijkheid.

De wetgevende macht wordt door middel van besluiten uitgeoefend door den koning naar de regelen der wet, en behoudens de hierbij voorziene uitzonderingen, op voorstel van den minister van koloniën.

De uitvoerende macht berust bij den koning en wordt uitgeoefend door middel van arresten en voorschriften, en gecontrasigneerd door een minister. De koning kan deze macht overdragen op den gouverneur-generaal, die door hem kan worden gemachtigd, om, indien het belang of de veiligheid der kolonie dit meebrengen, de uitvoering der besluiten te schorsen en tijdelijk voorzieningen te treffen bij ordonnantiën, welker rechtskracht komt te vervallen indien na verloop van een jaar de bekrachtiging bij besluit is uitgebleven.

Het budget der koloniale ontvangsten en uitgaven wordt telkenjare door den koning vastgesteld met dien verstande dat het traktement van den minister van koloniën en de uitgaven voor het centraal bestuur in België een afzonderlijk budget uitmaken, dat jaarlijks aan de goedkeuring der Kamers wordt onderworpen.

De in het wetsontwerp voorziene gevallen, waartoe een koninklijk besluit is vereischt zijn: de vaststelling van douane-rechten en belastingen en de daarvan te verleenen vrijstellingen; de goedkeuring op voortsel van den ministerraad van leeningen ten laste of onder waarborg van de kolonie en van den uit buitengewone ontvangsten te bestrijden aanleg van openbare werken; het verleenen van concessiën op onereuze voorwaarden, door den ministerraad nader te bekrachtigen; de organisatie der civiele en militaire rechtspraak. Ten aanzien van dit laatste geval is nog aangeteekend dat de rechterlijke ambtenaren door den koning worden benoemd en ontslagen, kunnende het ontslag slechts worden verleend op voorstel van den gouverneur-generaal, in de gevallen bij koninklijk besluit voorzien, en op overeenkomstig advies van het hoogste rechterlijk college in de kolonie.

Jaarlijks wordt uit naam van den koning aan de Kamers een verslag aangeboden over den toestand in de koloniale bezittingen, bij welk verslag tevens gevoegd wordt de begrooting voor het loopende jaar en de eindrekening van den laatsten afgesloten dienst.

De minister van koloniën als hoofd van het in het leven te roepen ministerie van koloniën wordt door den koning benoemd en ontslagen en maakt deel uit van den ministerraad.

De koloniale raad, geroepen om te beraadslagen over alle hem door den koning voor te leggen onderwerpen, welke voorlegging bepaaldelijk voorgeschreven is ten aanzien van alle ontwerp-besluiten behoudens enkele met name aangewezen uitzonderingen, bestaat uit negen door den koning te benoemen leden. Vijf hunner moeten eenige administratieve, rechterlijke of militaire functie in de kolonie hebben vervuld of er gedurende minstens achttien maanden aan het hoofd hebben gestaan van eenige handels- of industrieele onderneming. De andere leden worden gekozen uit de opperofficieren van het leger, de magistraten van het hof van cassatie of der hoven van appèl, de leden of oud-leden van den diplomatieken of consulairen dienst, en de hoogleeraren aan de universiteiten. De duur van hun mandaat is op negen jaar gesteld, met dien verstande dat telken jare één lid uittreedt, dat evenwel herbenoembaar is. Afgevaardigden en senatoren kunnen geen deel uitmaken van dezen raad.

De betrekkingen van België met vreemde mogendheden ten aanzien van de koloniale bezittingen behooren tot de attributen van den minister van buitenlandsche zaken.

De kolonie van den Congo zal gebruik mogen maken van de vlag en het zegel van den Congo-staat.

De belgische munt is gangbaar in de koloniën, doch staat het den koning vrij voor deze gewesten een afzonderlijke munt te laten slaan.

Men vraagt zich echter af of het Congo-territoir wel een belgische kolonie zal worden en blijven. In verband toch met de, in Engeland gevoerde campagne, die veel heeft van wat aan den oorlog met Transvaal voorafging, waar de „arme uitlanders„ en de „Kaffermishandelingen„ tegen de Boeren werden uitgespeeld om het engelsche volk op te zweepen tot wat men zich had voorgenomen, is het niet van belang ontbloot te vernemen wat professor Starr al zoo te vertellen heeft over hetgeen hij van Engelschen hoorde op zijn Congo-reis. Een vice-consul o. a. aangewezen om een post in den Congo-staat te vervullen, deelde hem mede, zooveel mogelijk klachtenmateriaal tegen dien staat te moeten verzamelen, en verklaarde dat het rapport der enquête-commissie niets tot de zaak zou afdoen, daar de engelsche regeering reeds de te volgen gedragslijn had vastgesteld, waarvan het rapport (sedert verschenen) — hoe dat ook uitviel — haar niet zou afbrengen. En op de terugreis naar de Vereenigde Staten kennis makend met een jong Engelschman, moest de heer Starr van dezen het volgende vernemen: „De Belgen zullen den Congo verliezen, daar kunt ge zeker van zijn; dat land moeten wij hebben; wij moeten den spoorweg van de Kaap naar Kairo aanleggen; gij weet dat wij de Transvaal noodig hadden; wij hebben een middel weten te vinden om er ons meester van te maken, wij hebben dat land nu; evenzoo zullen wij een middel weten te vinden om de hand te leggen op den Congo.„ Volgens den heer Starr moet hierin dan ook de oorsprong van al die, van engelsche zijde tegen den Congo-staat gerichte beschuldigingen worden gezocht.

Zijdecultuur in de Philippijnen. Een groote stap vooruit in de richting van de invoering der zijdeteelt in den philippijnschen archipel is gedaan, nu het aan het Bureau of Science te Manilla is gelukt om zijdewormen te importeeren zonder daarmee ook verschillende ziekten in het land te halen, die aan de zijdeteelt in andere landen zoo groot nadeel hebben toegebracht. Daar genoemd bureau zonder daarvoor eenige kosten in rekening te brengen bereid is aan de bevolking eitjes of cocons in redelijken getale te verstrekken, en de import van zijdewormen, eitjes of cocons door particulieren zou leiden tot het in het land halen van verschillende, de zijdeteelt bedreigende ziekten, is laatstbedoelde invoer thans bij de wet verboden, op straffe van confiscatie der aldus geïmporteerde zaken.

Fransche zeekabels. De Franschen, zoo particulieren als de autoriteiten, schijnen niet bijzonder gelukkig te moeten zijn met hun zeekabels. Onze koloniën in West-Indië weten mee te praten van de ellende eener gebrekkige telegraphische verbinding, waarvoor daar een fransche particuliere maatschappij zorg draagt of beter gezegd moest dragen, want gedurende een groot gedeelte van het jaar hapert er hier of daar iets aan de lijn en is de verbinding telkens gedurende weken en weken soms verbroken.

Nu is de kabel, die eerst in 1905, dus pas een twee jaar geleden, de verbinding tusschen Brest en de hoofdstad van Fransch West-Afrika tot stand bracht, ook weer eens onbruikbaar. Met den aanleg van dien kabel is een sommetje van zoowat 8,5 millioen gulden gemoeid geweest en reeds tijdens den aanleg is er op gewezen, dat de slordigheid door de directie van materieel en aanleg van den franschen telegraaf-dienst daarbij aan den dag gelegd zich na verloop van korten tijd zoude wreken, welke voorspelling thans is uitgekomen.

Het onderwijs in Engelsch-Indië. In een schrijven uit Calcutta aan de *Times* wordt weer, als reeds van verschillende zijden werd gedaan, de tegenwoordige agitatie toegeschreven aan de faciliteiten aan de inlandsche elementen verschaft om zich te bekwamen voor de administratieve baantjes in den lande, tengevolge waarvan op het oogenblik voor één vacante plaats zich dertig en meer aspiranten opdoen, van wie maar één de gelukkige kan zijn, terwijl de afgewezenen het aantal leegloopende ontevredenen in den lande vermeerderen. Hier moet verandering in komen, meent de schrijver, en na vooropgesteld te hebben, dat eerst door een krachtig optreden aan de huidige beroering een einde moet worden gemaakt, zet hij zijn denkbeeld als volgt uiteen:

„Eens de huidige beroering voorbij moet het ernstig onderwijsvraagstuk op nieuw worden overwogen. Het is onmogelijk voor eenig bestuur om het geheele kapitaal te leveren voor de industrieele ontwikkeling, maar het kan den weg effenen door de instelling van ambachtscholen, door eene wijziging in de leergangen aan de inlandsche hooge scholen, en door het verleenen van steun aan kleine kapitalisten. De quaestie van centralisatie of decentralisatie is een te omvangrijk onderwerp om het in dit schrijven te behandelen. Misschien is haar invloed op den huidigen toestand niet zoo daadwerkelijk als velen ons zouden willen doen gelooven. Het moge zijn hoe het wil, niets is duidelijker dan dat wat ons het eerste te doen staat is de nieuwe middenklasse, die wij in het leven riepen, te vormen op eene wijze, die alleen haar geschikt kan maken voor de groote toekomst, welke door ons voor haar kan zijn weggelegd. Aan godsdienst mogen wij niet raken, haar aandeel in het bestuur kunnen wij nooit zoo vermeerderen, dat aan de vraag daarnaar wordt voldaan. Wij moeten dus bouwen op de ontwikkeling der industrieele capaciteit van het land en misschien ook op de emancipatie der vrouw, ten einde die wijzigingen te erlangen in de sociale wetten van het land, welke onmisbaar zijn voor die vrijheid van gedachte, die wijsheid van de daad, en die onafhankelijkheid van karakter, welke de ware bronnen zijn voor energie in de uitvoering en geschiktheid voor het bestuur in eenige middenklasse, die een natie zegt te vertegenwoordigen.„

De schrijver staat met zijn raad niet alleen. Ook in andere koloniën als b.v. de fransche Antillen wordt thans aangedrongen op minder geleerdheid op de scholen en wat meer ambachtsonderwijs, terwijl b.v. de Amerikanen op de Philippijnen reeds de daad bij het woord hebben gevoegd en de „industrial training schools„ er, bij wijze van spreken, als paddestoelen uit den grond doen verrijzen.

Zou, waar uitbreiding van het inlandsch onderwijs in Nederlandsch-Indië op het program blijft staan, niet vooral aan uitbreiding in vorenbedoelden geest moeten worden gedacht, zonder het anders te verwaarloozen?

INGEZONDEN.

Leiden, 15 Sept. 1907.

Geachte Redactie,

Aan den schrijver van het stukje voorkomende in het Koloniale Weekblad van 13 dezer voorlaatste bldz. verzoek ik U of mondeling of schriftelijk of door middel van het orgaan te doen weten, dat het niet mijne gewoonte is op anonieme of pseudonieme stukken te antwoorden. Naar mijne overtuiging behoort elkeen, dien het om eene goede zaak, om de waarheid te doen is, den moed te bezitten zijnen naam te noemen. Geschied dat en raken zulke stukken dan mij, dan zal ik overwegen of en hoever het noodig kan zijn te antwoorden.

Hoogachtend,

Uw Dw. Dr.

Dr. J. D. E. SCHMELTZ,

Directeur van 's Rijks Ethnografisch Museum.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Teysmannia. 1907. Afl. 8.

Over den caoutchoucmarkten in Europa, door W. R. Tromp de Haas. — Kunstmatige Indigo, Rubber enz. (vervolg en slot), door Dr. Gorter. — Bemestingsproef met Rameh, door J. H. Heyll. — De zintuigen der planten, door H. Jansen. — Grondbewerking der sawahs en den padioogst, door Kuyper. — De Oleander. — Vruchten zonder zaden. — Tentoonstelling te Dresden. — Het bezoek aan de tuinen te Kew. — Kamfercultuur aan de Middellandsche zee. — Nieuwe Cactus-dahlia's. — Proeven met tweede gewassen te Buitenzorg, door J. E. van der Stok.

De Indische Mercuur. 1 October 1907.

Over den invloed van de wijze van aanslag van een plantsoen op zijn houtmassa, door A H. Berkhout. — De vooruitgang der rubberkultuur in Malakka, Birma en Ceilon. - Kunstmatige indigo, rubber enz. — Soerabajasche havenplannen. — De particuliere landerijen. — Administration Reports 1906 of the Royal Botanic Gardens of Ceylon. — Cocos nucifera, Practische handleiding voor cocoscultnur, door E. Bollen. — Handelsbeweging in het consulair district Madras in 1906. — Begrooting van Suriname voor 1908. — Koloniaal Verslag van Curaçao en kleinere Antillen. — Kultuurberichten. — Verslagen van Maatschappijen, Enz.

Orgaan der Ned. Zendingsvereeniging. October 1907.

Een Soendaneesch bruidspaar, door H. C. G. Ruttink. — Het eerste zendingsfeest op Java, door J. H. Blinde.

Maandbericht van het Ned. Zendelinggenootschap. October 1907.

De zending in Bolaäng-Mongondow, door W. Dunnebier. — Installatie van den nieuwen Rector der Zendingsschool.

Berichten van de Utrechtsche Zendings-Vereeniging. October 1907.

Windési-Feestviering, Br. van Balen. — Nieuw-Guinea. 25 April 1882—25 April 1907. — Jaarverslag van den zendingspost Windési 1906-07. — Nederlandsche Zendingsschool.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar Oost-Indië.

Het SS. „Rawi„ Gezagvoerder W. Bagchus van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingeschept:

J. E. Romswinckel met echtg. en 4 kind.
D. Smedes
P. B. J. van Eulle.
Ch. Mahen.
A. Bagchus.
Mevr. G. A. Blieino—Suermondt.
H. van der Palm met echtg. en 3 kind.
Mej. M. M. A. J. van Hasselt.
M. W. van der Weide.
G. den Hertogt
Mevr. D. O. G. van der Held—Wijnmalen.
Th. L. van Baad.
Mevr. L. O'Hogan, geb. van Hansvelt en 1 kind.
Mej. P. Ehlert.
J. Stufkens met echtg. en 3 kind.
M. Flohil.
F. Fokkema.
Eduard C. Westhoff.
J. ten Cate.
H. de Gelder.
J. Heemstra.
W. de Weerd.
J. van Buuren.
M. van Gelder.
F. Schmidt.
M. H. M. Kuypers.
C. J. Kool.
F. W. Telmeden.
J. Schenkel.
Benevens een detachement suppletietroepen.

Naar Southampton:
A. Beynes.
Gerhard Reichel.

Naar Marseille:
Jan Smits.
Mej. N. Brouwer.
A. Smit en echtg.
A. G. Slot.
J. W. H. de Blaauw.

Te Southampton zullen zich inschepen:
Mevr. C. M. Inglis.

Te Marseille zullen zich inschepen:
C. J. A. Wynaend en echtg.
C. J. Roos.
J. H. Fol Kempen.
P. Oldenburger.
Mevr. A. Tromp de Haas—Staal en 1 kind.
Th. J. Veltman.
Mevr. M. P. Laurens—Plagge en 4 kind.
„ Wed. J. J. M. Deutshoff—Crefcoeur.
M. C. Boon met echtg. en 4 kind.
Mevr. H. L. W. F. Stephan—Tellings.
„ C. Veen—Ebell.
P. G. Heynsering met echtg. en 4 kind.
C. L. F. Monod de Froideville en echtg.
L. Mangelaar Meertens en echtg.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende..

....

wonende te.. *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f*..

den..190.........

Straat of gracht

.... Handteekening

....

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Bureau Hoofdbestuur: Heulstraat 17.

Ch. F. RIJKEN & Co.

Vleugels, Pianino's, Orgels.
Verhuren, Stemmen, Repareeren

NIEUWSTRAAT No. 26.

INDISCHE VENDUTIE

Malakkastraat 74,

DEN HAAG.

Is het *Soliedste Adres* voor hen die *KOMEN* om zich te *installeeren* en voor hen die hun *Inboedel* 't voordeeligst van de hand wenschen te doen, *zonder kosten voor den inzender.*

Bergplaats voor Inboedels.
Verhuizingen en Transporten.

Geopend van 9 tot 5 uur.
(Zondags gesloten.)

Te Arnhem te huur

voor korten of langeren tijd, een **zeer aanzienlijk, gemeubeld huis,** met tuin van ongeveer drie duizend M².

Brieven franco letter A, bureau van dit blad.

H. v. DOOREN & Cie.

MODES.

DEN HAAG. SCHEVENINGEN. AMSTERDAM.
5 Hoogstraat. 11 Oranjegalerij. 24 Leidschestr.

Tjoba! Tjoba!

Baroe dapat Sambal peteh, Sambal Oedang, Sambal petis, Sambal Badjoh dan Sambal Roedjak Manis.

Enak Sekali! Enak Sekali!

Toko „DE GEDE",

Witte de Withstraat 20.
tegenover van Kinsbergenstraat.

Maatschappij NUTRICIA,

ZOETERMEER.

Filiale DEN HAAG, Piet Heinstraat 19, Telefoon 1739.
Filiale AMSTERDAM, Leidschestraat 44, „ 4797.
Filiale ROTTERDAM, Schiedamsche singel 21, „ 4149.

Eenigste Exporteurs van Gehomogeneïseerde Melk en Room.

Proviandeeren verschillende groote Binnen- en Buitenlandsche Stoomvaart-Maatschappijen o.a. Stoomvaart-Maatschappij „Nederland", Rotterdamsche Lloyd, Congo-Line enz.

Specialiteiten voor KINDERVOEDING.

TE HUUR.

Te ***BEEK*** bij ***Nijmegen*** te huur een **Gemeubileerde** of **Ongemeubileerde VILLA,** met 9 kamers, zaal en grooten tuin, in de kom der Gemeente bij de tram gelegen. Mooie wandelwegen. Bijzonder geschikt voor degenen, die naar Holland terugkeeren.

Te bevragen Hôtel HET SPIJKER, Beek.

TRANSVALIA,

Prins Hendrikstraat 74.

Wollen- en Halfwollen
ONDERGOEDEREN,
Corsetten, — Kousen,

Echt Jaeger.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,

Hofleveranciers
van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder.

Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.

Ned. Fabriek van

alle soorten Borduur- en Passementwerk.

STOOMGALONWEVERIJ.
FRANJES, EMBRASSEN enz.
voor Meubelpassementwerk.

Foto's van banieren gratis ter inzage.

COLCHICUM AUTUMNALE

de **Reuzenbloembol** welke in veertien dagen wel 26 prachtbloemen in paarsch en wit voortbrengt voor langen duur. Men legt deze bollen voor't raam zonder aarde of water op een bakje. Is de bloeitijd voorbij dan plant men de bol in een bloempot of in den tuin, en er ontwikkelt zich een prachtvolle plant, welke in 't voorjaar weer afsterft, en welke men opnieuw voor 't raam plaatst. Te bekomen tegen inzending van **Postwissel, per 3 stuks 30 cts., 6 stuks 55 cts. en 12 stuks f 1.—.**

SPOEDBESTELLING VERZOCHT.

De Bloemisterij

„LUGDUNUM-BATAVORUM",

LEIDEN.

TE HUUR.

Gemeubeld heel huis te huur aangeboden tegen 1 Mei of vroeger gelegen in Duinoord met gebruik van glaswerk en beddengoed.

Prijs nader overeen te komen.

Iederen dag te bezichtigen van 9 tot 12 en van 2 tot 4 uur: de Perponcherstraat 123.

Nijmegen. Holland.

In een klein en net gezin in bovengenoemde stad bestaat gelegenheid tot opname van **een** of **meer kinderen,** die aldaar de scholen wenschen te bezoeken.

Van een liefderijken en zorgvuldige verpleging, alsmede toezicht op de lessen enz. kan men verzekerd zijn.

Men wordt verzocht voor inlichtingen zich met franco brieven onder lett. M. te wenden tot het bureau van dit blad.

Brückel Mutzenbach,

Veenestraat 22, hoek Kettingstraat,
'S-GRAVENHAGE.

Toiletartikelen, Kramerijen, enz.

DAMES ATTENTIE!

Atelier voor het maken van

Dames- en Kinder-Costumes, Mantels en Reformkleeding naar de nieuwste methode bewerkt. Nette coupe en spoedige aflevering met en zonder bijlevering der stof. Door het geheele land aan huis te ontbieden.

Geeft les aan Dames in het knippen en maken van Costumes Mantels enz.

Aanbevelend,

Mevr. H. W. BLOKBERGEN—VAN DER WAL.

Gerard Doustraat 65 bovenhuis. Amsterdam.

AGUILAR'S Port-, Sherry- en Madeirawijnen

zijn alom bekend.

VRAAGT PRIJSCOURANT.

Hoofdkantoor Lange Houtstraat 6, DEN HAAG. Telephoon Interc. 264.

Bijkantoor: Batavia, B. DE BAS & Co.

Nederlandsch-Indische Crediet- & Bankvereeniging

Hoofdkantoor AMSTERDAM, Keizersgracht 482.

DEPOSITO-RENTE.

Voor bedragen met 1 dag opzegging 3 pct.	Voor bedragen gedurende 6 maanden 4 pct.
〃 〃 gedurende 1 maand 5 〃	〃 〃 〃 1 jaar 4 〃
〃 〃 〃 3 maanden 4½ 〃	

Gelden op langen termijn gedeponeerd kunnen elken dag *tusschentijds* worden teruggevraagd, in welk geval correspondeerende renten vergoed worden.

Rechtskundig Bureau

„DE ADVOCAAT EN PROCUREUR."

Directie: L. N. DUIN & Co.,

Gerard Doustraat 65, — AMSTERDAM.

Belast zich met de Verdediging van Burgerlijke en Strafzaken voor alle Rechtbanken en Kantongerechten in Nederland en Buitenland. Biedt accoorden aan *in* en *buiten* faillissement. Spreekt faillietaanvragen tegen en voorkomt processen. Bezorgt gelden op elk solied onderpand, ook met 2 borgen. - Levensverzekeringpolis - Assurantiën.